KÜÇÜK İSKENDER

rimbaud'ya akıl notları*

SEL YAYINCILIK

KÜÇÜK İSKENDER

rimbaud'ya akıl notları*

*SEL

*SEL YAYINCILIK
Piyerloti Cad. 11 / 3 Çemberlitaş - İstanbul
Tel. (0212) 516 96 85 Faks: (0212) 516 97 26
http://www.selyayincilik.com
E-mail: halklailiskiler@selyayincilik.com
rimbaud'ya akıl notları*
küçük iskender
E-mail: thesouljam@gmail.com

I.

"Yürürken güneşi ardına alan, önüne düşen gölgesinden bile korkar." Geleneğe yaslı şiir yazan, bir tek oradan beslenen şairlerin tedirgin mısralarının yeni ve aykırı isimlerden uzak durmalarının nedeni budur. Her türlü devrimden ve değişimden kaçınır onlar; çünkü kaybedebilecekleri şeyler kazanmışlardır sistemden. Sistem onları süsler, korur ve silinip gitmelerini önler. Sistem neden mi koltuk çıkar onlara: Sistemi rahatsız etmeyecek meselelerden söz ederek hayatın içersindeki şiir gereksiniminin yarattığı boşluğu doldururlar. Sisteme isyan etmeyerek sistemle barışıklıklarını onaylatırlar. Hiyerarşik bir sanat anlayışları vardır sistemle örtüşen. Macera aramadan yazar, heyecan yaratmadan yaşar ve sinsice ölürler. Sen de bilirsin, en azından duymuşsundur, sürü halinde dolaştıklarını. Bu sürü halinde dolaşmaları, bir ruh halidir aslında; yer kapma ve o yeri işgal etme telaşı taşıyan, toplu çekilmiş fotoğrafta herkesin objektife bakması kadar yapay ve tiksindirici, aynı ceylanı parçalaya parçalaya yiyen çakallar grubu gibi *naturel* ve sakil bir arkadaşlık, ahbaplık durumu.

Yüzlerine, özellikle de gözlerine bak onların: O korkunç, kendine güvenen bakışların arkasında zaptetmeye çalışılınan bir korku saklıdır: Anlaşılmak, dışlanmak ve unutulmak korkusu. Geçmiş daima unutulur Rimbaud!

Bunların okurları halk kökenli değil, cemaat kökenlidir. Usta-çırak zincirine itina etmeleri, bunu bir disipline oturtmaları rastlantısal mıdır? Hayır. Onlar saraylıdır, entrika eksperleridir: Gece travestisi gibi, günün belirli zamanlarında geleneğin öngördüğü çalışma azmi ile ciddi ve ketum, diğer zamanlarda Kara Adamlardırlar. Faşist olduklarını açıklayamayacak kadar da zayıf ve korkaktırlar bilhassa. Koskoca bir hata, bir tashih olarak yaşarken, ne yazık, gençlerin toyluklarından, nam zaafından beslenerek ayakta kalırlar. Bir yeni imza keşfedemez, akıllarınca bir yeni imza yaratırlar. İslamiyetten medet uman bir gelenekçinin askeriye kökenli bir gence kol kanat germesi ya da yine askeriye kökenli bir duayenin kendi dışındakileri yok sayması esnasında gelenekçi (askeri) disiplin ilişkisi hiç mi dikkat çekmemektedir?! Edebiyata, özellikle de şiire karakol kurup bunun tadını çıkartanlara karşı ne gibi bir yol izlenmeli: Onların gıdım gıdım kaybolmalarını beklemek, saflık. Kıyasıya eleştiri, en mantıklısı. Alaya almak ise en eğlencelisi olsa gerek. Eh, onlardan biri değil mi zaten şu lafı sarfeden: *"Nüktesiz, espirisiz, soğuk bir edebiyat yaşamına bir tad, bir incelik katalım istiyorum."*Evet, alay etmemizi onlar da istiyor Rimbaud!

II.

Kara Adamlar'ın yarattıkları yapay gerginlikler ve polemikler, en çok orta halli şairleri sarsar. Orta halli şair, dedikodu ve magazin kokar. Orta halli şairler, 'son durum'u kendi aralarında tartışıp vakit kaybederken Kara Adamlar, gülücükler içersinde işi zekâya ve kelime oyununa dökerek *"Bu benim tavrım! Benim tavrım budur!"*la olayı kotarırlar. Bireysellikle subjektifliğin arasındaki kaypak zemin, Karalar için mükemmel bir ortamdır. Kara Adamlar deplasmana gitmez.

III.

Kara Adamlığa soyunma telaşında olanların ortalıkta görünmemelerinin ve aralıklı yayımlama politikalarının altında diğer şairleri küçümseme, onlarla girişecekleri fikir alışverişini boş ve yavan görme, kendilerini bir fenomen olarak adlandırma şımarıklığı yatmaktadır. Bu insanlar antolojilere de girmek istemezler. Farklı isimler arasında kaybolma korkusu, oluşturduklarını savladıkları büyünün bozulma riski ağır basar. Kendileri hakkında yazılacak (yazılması şart) incelemeleri beklerler. Uzun kuyruklu imza günleri hayal ederler. Ağızlarından çıkan her laf şiir olduğu için, mümkün olduğunca az konuşur, az muhatap olurlar. Aristokrasileri yalnızlıklarının prangasıdır. Solcu oldukları varsayımını güçlendiren kimi kısa beyanlarıyla dizginleri ellerinde tutarlar. At, avrat, silah onlarındır. Seçkin olduklarını hissettirme çabaları, ortalama okuru her zaman etkiler: Rantları da budur zaten. Şiirin değil de şairliğin peşinde koşmaları, bencilliklerini yeteneklerine bir paye olarak eklemeleri, her sabah daha geniş kitlelere seslenen bir idol niyetiyle uyanmaları çarpık yapıları gereği kaçınılmazdır.

IV.

Şair, dergi, akım ve pozisyon isimleri ezberlemekle olmuyor bu işler; zehir zemberek bir dil lazım, sanalı ifade edebilecek ve sanalı nesneyle yorumlayabilecek, aktarabilecek beyin lazım Rimbaud. Tanrı'yı tanımlamak için Tanrı'ya inanmak yetmiyor. Tanrı'nın insandaki gereğinin bilincine varmak şart. Şairlerin şiiri tanımlama çabasının altında da böylesi ters bir açılım var: *"Şiiri tanımlayabilirsem şair olurum."* tarzında. Ya da tam tersi: *"Gerçekten şairsem şiiri tanımlayabilmeliyim."* Şiirin bir tanıma değil, bir tasarrufa ihtiyacı olmalı. Algı tasarrufu. Haftanın her günü kiliseye giderek veya sabahtan akşama kadar namaz kılarak iyi bir mümin olamazsınız; ölçüyü tutturmak ve gereğini yerine getirmektir aslolan. Şair için de, şiirle uğraşan için de bu böyle değil mi?! Hiçbir kelime, despotizme yalakalık eden lisanları sevmez. *'Bambaşka işler'*de çalışıp da öğle aralarında, akşamüstü çaylarında, gece yatmadan önce yazılan şiirlerle dolu bir edebiyattan kaç tane şair yetişir ki?! Kaç tane eleştirmen yetişir ki?! Bunlar kalp şair'dir Rimbaud. bunlar imitasyon şair'dir; onlara SAKIN kanma! Ekonomik getiri sorunu hallolduktan sonra, sosyal statülerini kontrol ve koruma altına almak adına yazının içindedirler. İnşaat malzemeleri satan bir kişi, şair olabilir ama bundan sonraki hayatını 'inşaat malzemeleri satıcısı / şair' sıfatıyla sürdüremez. Zengin şair yoktur Rimbaud, zengin olmayı düşleyen şair olabilir ancak! Bu zenginlik şiirden de gelmez; insan zenginliğidir ortadaki. Okur zenginliğidir. Okur zenginliğini okur fazlalığıyla karıştırmamak lazım; burada zenginlikten kasıt, bilinç düzeyi yüksekliğidir. Sen anlatmaya çalışma, anlamalarını da bekleme: Üslubunu doğru seç, yeter! Gerçek şiirin okuru, yaşanılan güne değil, tarihe yayılmıştır. Sürüden ayrıl ve düşüncenin ardından git!

V.

Şairlerin çoğu saygı ve cesaretin büyüttüğü kişiliklerinde, kişiliklerinin dışavurumunda sahtekârdır. Bu çoğunluk, orta halli şairler bölümündeki yığılmadır. Güvensiz, yazdığının arkasında duramadan, köylülük ile anakent bireyi olma arasında gidip gelirler; sonuç acıdır: Kasabalı kalırlar. Ne köylü gibi otantik ne de kentli gibi endüstriyeldirler artık. Burada doğan sıkıntıyı şiirlerine malzeme yaparlar. Onların şiirlerindeki masumiyet, kadercilik ve zaman zaman görülen fevri çıkışlar bu nedenlere dayanan bir semptomu oluşturur. Kendilerini kanıtlayamama, değişimini tamamlayamama, hep buluğ kalma siniri! Bu insanların şiirleri, bu yüzden hep birbirlerinin şiirlerine benzer. Aynı şairleri okur, aynı toplantılara katılır, aynı dergide yayımlar, aynı içkileri içer ve fark ettirmeden aynı insana âşık olurlar. Edebiyatta kurdukları koloni, zararsızdır aslında; şiirin hayatta kalmasını da sağladıkları söylenebilir. Tek ümitleri, şiir kitabı bastırmaktır. *Mürettebat Listesi*'ne adlarını kaydettirebilmek ve sonradan gemide isyan çıkartmak hoş olacaktır. Rimbaud! Kendini bunlara kaptırma! Şiir, kaybolmaktır. Şiir, ebe kendisini ararken saklandığı yerde gizli bir haz duyan oyuncunun hissettiğidir. Son anda görünmektir. Ya da hiç görünmemek! Hiç görünmemeyi göze almaktır şiir.

VI.

Kelimelerini koru Rimbaud! Onları kimseye emanet etme! Sen kelimelerini doldurabiliyorsan, bu iyi! Bırak, çalsınlar! Kelimelerinin senin olduğu apaçık ortadadır zaten.

Bir örnek vermek istiyorum sana: *'Yüz kelimesinin anatomik versiyonundan hareket edelim. Eskiden yüz'e, biliyorsun, surat denirdi. Yüz ile surat aynı değildir Rimbaud. İki kelimeye de aynı sıfat ekini takalım ve sonuca bakalım: Yüz-süz ile Surat-sız! Gördüğün gibi bambaşka bir yere geldik bir anda. Madem Türkçe yazıyorsun, madem Türkçenin enginliğine açıldın'* kelimelerini koru Rimbaud! Kelimelerini araştır! Aklına geldiği gibi kullanma onları! Kökenine in! Ve şiirinin içine kelimelerini, seçerek koy! Bilinçakışına kapılmak için daha çok yaşaman gerektiğini aklından çıkartma! Yoksa yazdıkların etkilenmeyle sınırlı kalır. Kalp Şair, İmitasyon Şair konumuna çakılırsın. İlerlemen kesilir.

Daha konuşacağız seninle. Hayata dair ne varsa onlara dair; konuşacağız. Belki yazışırız da, kim bilir?! Uzakta da, yakında da olsan, öğrendiklerimi paylaşacağım seninle. Türkçe Şiiri itiraf edeceğim sana. Bu suça seni de ortak etmem için, yaptıklarımızı, onların yaptıklarını, senin yapacaklarını ve birlikte yapacaklarımızı masaya yatırmalıyız. Palamarı çöz Rimbaud! Sarhoş gemimiz yola çıksın!

VII.

Her zaman ifade etmeye çalıştığım bir şey geldi geçenlerde hatırıma: *'Ben bir şair değil, bir savaş muhabiriyim!'* Evet, aslında savaşan şairlerin arasına karışıp onların zamana da yayılacak olan hesaplaşmalarını, kilitlenmelerini ve zavallılıklarını belgelemek değildi ifade etmeye çalıştığım; o işi kurşun asker benzeri kurşun edebiyat tarihçileri halleder nasılsa; mesele, *'kurban ile katil arasındaki mesafede hayata dağılmış anlamları toparlamak ve hak ettikleri noktalara yerleştirmek'*ti. Kimliksiz değil, kişiliksiz bir şiir yazılıyor diyebilmekti. Sevgili Rimbaud, bazen kafan karışıyordur, tahmin ederim; karışık kafa şiirin akustiğini zedeler, dikkat et! Çok kelime, gürültü de olabilir, orkestra da! Az kelime, pısırıklık da olabilir, resital de! Şiir sanatları diye tanımladığımız birçok *'oyun'*, sana senin evreninin yolunu açarken başkalarının yollarını tıkamayacağını da öğretecektir. Bu kesinlikle mümkün değildir çünkü. *'Şiir Oyunları'* şairine tekil, okuruna çoğul açılımlar getirir. Tekil açılımlar, tıpkı genetik şifreler misalidir. Mısranın üzerine belli bir itinayla yerleştirilmiş olan kelimeler, o şiirin karakterini teşkil eder. Aynı kelimeleri teslim edeceğimiz iki şair, aynı şiiri yazamaz. Doğan bebekler birbirlerine benzeseler de büyüdükçe farklılaşırlar. Şiir de öyle. Genç kalemlerin şiirleri birbirlerinkini andırır, ancak zamanla çizgiler belirginleşir.

VIII.

Sana bu kez de Kenar Mahalle Şairleri'nden söz edeceğim bir parça; onları Kasabalı Şairler'den ayıran kimi özellikleri sıralayacağım. Kenar Mahalle Şairleri, köy ile kent arasına sıkışmamışlardır Kasabalılar gibi. Onlar bir şekilde kente eklenmeyi, kentten beslenmeyi, kente bir şeyler katabilme heyecanını yakalayabilmişlerdir. Kasabalılar gibi tehlikeli kıskançlıkları, hınçları, sınıf atlama saplantıları, büyük dergilerde görünme arzuları yoktur. Kenar Mahalle Şairleri, bunun ihtiyacını duymazlar, bilakis zaten bu tür, kentin sunduğu imkânları elde ettiklerinin illüzyonuyla hayattadırlar. Hatta *'orta kalite'* bir şairseler bile, çok usta bir şairle tanıştıkları gün samimi olabildikleri hissine kapılabilir, o usta şairi pervasızca ve ucuz ithamlarla eleştirebilir, vasıf belirlerken kriter olmalarının şartını tebessümlerine oturtabilirler. Kasabalılar nasıl dedikoducuysa, Kenar Mahalleliler de riyakârdır. Bu ikili oynayış şu şekilde gerçekleşir genellikle: Kendi doğrularını ortaya koymadan farklı şairlerle farklı ortamlarda mutlaka sosyal ilişkiye girerler. Edebiyat tartışmaktan kaçınıp genellikle konuşulanları dinler ve biriktirirler. Kenar Mahalleliler, kendilerinden daha önde gidenlerin ürünlerini, eşyalarını elde edip saklar, gizli bir arşiv kurarlar. Bütün bu külliyat ve koleksiyon, zamanı geldiğinde onları diri tutacak tarihi belgeler, can simitleridir.

Okurdan uzak durur, panellere katılmaz, cehaletlerini sahte kibar suskunluklarının arkasında tutarlar. Kasabalılar'dan bir farkları da hain olmaları, ihanetlerine bir kulp bulmanın sevinciyle gönenmeleri, tıpkı bir yılan gibi zehirlerini dillerinin ucunda ama ağızlarının içinde görünmez kılmayı başarabilmeleridir. Bunlar dönem dönem değişse de mutlaka bir başka şairle yaşabilirler. O şair için çırpınır, o şair için kavga eder, ama artistik dostlukları zedelendi mi de hemen terk edip gitmeyi severler. *Sinsidirler.* Onlara güvenme Rimbaud!

IX.

1. *Türkçe Edebiyat*'ın doğal bireyleri paylaşımı, sömürmenin ve kullanmanın ötesinde, yalnızca bir ilişki kurma aracı olmaktan çok, karşılıklı sunulan olanaklarla hayatta kalmak ve hayatı değerlendirmek biçiminde algılar.

2. Çözümler, yeterlilikle koşuttur. Yeterliliğini sınayan her birey, toplumsal konumunu gözden geçirir. Bütün şairler hiç değilse eleştirebilecek ya da özeleştirisini yapabilecek kadar donanımlı olmalıdır.

3. Yeryüzü kültürleri, bir şairin zenginliğidir. Her kültürün getirisi olduğu kadar, yozlaştırıldığında götürüsünün de olduğu muhakkaktır. Yozlaştırmanın karşısında durmak zorundaki şairin *"iyi / kötü"* biçimindeki değerlendirmelerden arınıp diyalektiğe dayalı *"doğru / yanlış"*ı kriter kabullenmesi daha akılcıdır. Bu noktada herkes farklı kültürlerle harmanlanabilir; baskı, yasak, sansür reddedilir.

4. *'Sizin de mi özgürlüğünüz bir başkasının özgürlüğünün başladığı yerde bitiyor? Özgürlük, bir başkasının özgürlüğüne müdahale edebilme hakkıdır.'* diyor ya Oğuz Atay; buradaki müdahale, yaptırımcı, zorbalıktan kaynaklanan bir müdahale değil, aydınlatma ve uyarma amaçlı müdahaledir. Şairin takınacağı tavır, edebiyat içi müdahale bu boyuttadır. Her türlü yönlendirici, tehlike taşır. Benzer yaratma, asimile etme riski bulunduran, mutlak doğruyu kendisi sanan müdahaleler, önlenmelidir.

5. Kenar Mahalleliler'in edebiyata ve edebiyatçılara verdikleri zararlar, hepimizi kuşkuya düşürmelidir. Kuşkulanmayan şair, yazamaz.

6. Fikir çatışmaları, yöntem üzerine olmalıdır. Ortak fikir üretmek bir zaaftır; çünkü belli bir hayat görüşü yetkin bireylerde zaten aynı fikirleri doğurur.

7. Bizden farklı olanın yaşaması ve kendini ifadesi mutlaktır. Ancak, zorunluluk dışı bağlantı kurulması, muhatap kabul edilmesi ve bunun demokrasinin gereklerinden sayılması oluşumu zaman içersinde zedeleyebilir. Gevşetebilir. Bu yüzden bu arkadaşların bağımsız bırakılması ve kendine ya da edebiyata yönelik şiddet içeren davranışlarda bulunmaması için gözlemlenmesi yararlıdır.

8. *Tek tip* izlenimi uyandıran dergilerden, anlayışlardan, eğilimlerden uzak durulmalıdır.

9. Şair bir kendisiyle tartışır. Tek anlaşamadığı kişi kendisidir.

10. *Kenar Mahalleliler*'in dağıttıkları ödüllerde mutlaka çeşitli entrikalar döner. Açıklanan jüri oy kullanmadan, kullandırılmadan ödüller dağıtılabilir ve hiçbir açıklama yapılmaz. Kendi zaafları için başka şairlerin isimlerini lekelemeyi göze alan bu insanlar, ödül değil, ödün verir. Böceksi yapıları nedeniyle her yere rahatça girip çıkabildikleri için haber alır, gözetler ve hastalıklı tezler oluştururlar. Ne vahşi ne de evcildirler; o yüzden varoluşlarına karşı hep korkak kalırlar.

11. *Kenar Mahalleliler,* birbirlerini de sevmezler. *'Beslenme Alanları'* çakışmasın diye birbirlerinden uzak dururlar. Karşılıklı ulumaları uzaktandır.

12. Şiir, politik bir harekettir. Ama kendini şair olarak ifade eden, öyle tanımlayan bireylerin yalnızca şiirin günlük hayattaki sıradan yansımasını kabullenmesi ve politikayla ya da siyasi/edebi tarihle ilgilenmemesi alışılagelmiş bir durumdur. Her şair, özgürlük sempatizanıdır. Dolayısıyla, yaşama biçimi ilk bağlayıcı öğedir.

13. Şair doğası gereği eylemcidir. Eylem kendi kendini örgütler. Dağınıklığı önlemek, kişisel bilincin yetisi altındadır.

14. Mikroskop ve teleskop hareket noktalarımızdır. Ayrıntıların ve mesafenin takibi için. Kenar Mahalleliler ise henüz gözlük kullanmayı bile bilmezler.

15. Yaptığımız her *'hata'*nın veya ulaştığımız her *'iyi nokta'*nın kendi hareketlerimizin bir sonucu olduğunu kabul ederiz. Başımıza gelenlerden dolayı başkalarını sorumlu tutmak gibi bir

alışkanlığımız yoktur. Şairlerin dişleri kalemindedir Rimbaud!

16. Uzun vadeli düşünme yeteneğimiz yüzünden, karşılaştığımız bazı saldırılara, tacizlere karşı mantık çerçevesi içersinde yanıt verilmesi zorunludur. İnsan hayatı kutsal değildir, insanın kendisini ifade ederken faşizme karşı verdiği mücadele kutsaldır.

17. Bu hayatta her birimizin farklı ve bağımsız bireyler olduğumuzun bilincindeyiz. Bir puzzle gibi birbirimize eklendikçe görüntü oluşturabiliyoruz. *Türkçe Edebiyat*'ın rengârenkliğinin büyüsü buradadır.

18. Tam anlamıyla özgür ve hümanist bir toplum ütopik olsa da kendi çevremizde bunu yaşamaya çalışmak, kişisel değer ve özgürlüklerin yayılmasına, devletlerin, baskıların daralmasına yardımcı olacaktır. Devlet, biz değiliz. Devlet, sömürünün sanal açılımıdır.

19. İnsanın özgür oluş olgusunu sınırlandıran ve baskı altında tutan, toplumda kemikleşmiş görgü ve ahlak kriterlerine, şovenizme, paralel ideolojilere, töreciliğe, militarizme karşı olduğumuzu hâlâ söylemek ve dile getirmek zorunda bırakıldığımızdan dolayı utanç duyuyoruz Rimbaud! Sen de duymayı gör! Görmenin acısını duy!

Böylesi maddeleştirilmiş bir yazının kurbanı olmaya kimsenin niyeti yok elbette! Ama yine de bilmelisin ki genç dostum, ölmenin değil, yalnızca öldürmenin yaşı olmaz!

X.

Tarz taşıması koşuluyla şiiri bir araç haline getirmiş olanların dünyasında, hayalciliği ‘image maker’lıkla karıştırmayı huy edinmiş Sözlük Şairleri de vardır Rimbaud; bu adamlar lokal anlamda tehlikeli ve yönlendirici, hatta kışkırtıcı görünseler de aslında mazlum ve salaklık seviyesinde saftırlar. Kahverengi takım elbiselerinin içine mutlaka yaka düğmesi ilikli oduncu gömleği giyerler. Gösterişten uzak, polemiklerden uzak, mütevazı yayınevleriyle çalışan, eski tüfek arkadaşlarıyla latifesiz görüşmeler yapan, kibar, öldüklerinde bir zaman hayatta oldukları anlaşılan şairlerdir onlar. Kriter saymıyorum ama, hakikaten akılda kalan tek bir şiirleri, tek bir mısraları yoktur. Adları şairdir, yazdıkları şiirdir, o kadar. Anadamara bir türlü sokulamayan, ciddi meselelere kafa patlatmış, birikimli, hiç değilse ‘gönül adamı’ sayılabilecek denli hatıra yüklü, genellikle ‘sol’dan ya da ‘sol’a yakın, gülümsemeyi ortadaki gerçekleri hafife almak diye değerlendiren, makineleşmiş, zombi tadında, ağır ve çelebi, ahlak’ın da ötesinde terbiyeli, kimi geceler iki kadeh içmeyi büyük çılgınlık ve eğlence sanan, uyum sağlamakta zorlanırken bunu belli etmemeye çalışan, klasik edebiyat öğretmeni havasında şairler. Edebiyat öğretmeni olsalar iyi, bazıları bariz Türkçe öğretmeni konumundadırlar. Literatürdeki yığılmanın ana nedenlerinden birini de bu orta tabaka oluşturur. Varlıkları, yoklukları hiçbir tartışmayı, mücadeleyi saptırmaz, alevlendirmez. Tek başlarınayken güzeldirler. Eklenmezler. Kırmazlar. Eleştirmez, susmayı tercih ederler.

Soru sorulduğunda cevap veren, konuşan şairlerdir bunlar. Yerlerini bilirler. Öyle büyük iddiaları yoktur. Yaşlandıklarında, ölümlerine yakın, kimi dernek-kuruluş-vakıf tarafından ödüllendirilirler. Kuvvetli ihtimal, ilk ödülleridir. Çünkü, gençliklerinde karşı oldukları ödül, sonunda, yaşadıklarına ve yazdıklarına dair bir kanıta dönüşmüştür. Üzücüdür.

XI.

Sözlük Şairleri'ni de masum sanma Rimbaud; onlar hatalı değil, kabahatlidir. Demin demiştim: Tek başlarınayken güzeldirler. Eskaza, bir editörlük, bir hükmetme kürsüsü yakaladıklarında ne kadar gelenekçi, ne kadar denetimci ve dar oldukları, ne kadar acımasız bir cehalet içinde yüzdükleri gün ışığına çıkar. Toplumcu gerçekci şiir tezi altında her türlü yeni şiir eğilimini ve akımını reddederler. Anlamadıkları şeylerden korktuklarından toptan ret, en kolay yöntemdir onlar adına. Örneğin Marilyn Monroe, Janis Joplin, Alan Parker, Jean Cocteau, Edward Albee, Salvador Dali onlara hiçbir şey ifade etmez, edemez. Bu adların sözlük karşılığı bireycilik, bireysellik, halk düşmanlığı, apolitik kimlikler ve kapitalizm ürünü markalar'd'r. Göstergebilim, PopArt, Somut Şiir, (tanrı korusun) Postmodernizm, BodyArt, Minimalizm, Performans ve Workshop vb sözlüklerinde yer alamaz. Çünkü o sözlükleri yine kendileri, yine kendilerine benzeyen öncekiler kaleme almışlardır. Onlara şiirlerini gösterme; gizli makaslarıyla anlamlarını, uzanışlarını, arayışlarını keserler. Bir kolaj niyeti de değildir bu; budamadır. Kara Adamlar İmparatorluğu'nda'vakanüvistirler. Halk olamamış bir kalabalığa âşık, kentli bir saz şairi gibi hayal meyal yazar, söyler, söylenip dururlar kendi kendilerine.

Dergilerde de göremezsin onları; arada bir onları hatırlayanlar, adlarına bir dosya yapar; üç beş şiirleri bir arada yayımlanır. Sonra yine kaybolurlar. Ta ki kültüre önem verdiği sanılan bir gazetede küçücük ölüm haberleri çıkana kadar.

Onlar içlerinde kurt bile yaşatmayan, yaşatamayan çürük elmalardır Rimbaud! Akıllı ol!

XII.

Şiir, bir tapınak yolu mudur?! Elbette bu, yanılsamadır. Şair ile şiir arasındaki ilişki özel olduğundan bu alışverişi tanımlayamayız ama, şairin veyahut da şiirin gün ile bağlantısında ruhanî açılımlar aramak, zevzekliktir. Şiir, bir algı dilidir. Şiir, kavrama gücünün eğitiminde bir duraktır. Kapasitesi, perspektifi, yoğunluğu budur. Şiiri daha başka görevlerle biçimlendirmek, yönlendirmek onu aşırı süslemekten, bayağılaştırmaktan öteye geçemez. Şiir, iyidir. Ama şiirsiz de yaşanabilir.

Şairlerin peşinden koşup kendine efsaneler yaratma Rimbaud! Manalarla ilgilen, manalarla pratik yap, manalarla ifadeyi yakala! Şiir, boş bir kovadır; içini doldur Rimbaud!

XIII.

Sonuçta hiçbir edebiyatçının muhasebe defterini tutmuyorum ama temelde üçe ayrılabilirler: Ek iş yapanlar, yalnızca kalemleriyle geçinenler ve rant olanlar. Ek iş yapanların meslekî sıkıntıları kimi zaman üretim aşamasında kaymalara yol açabiliyor; olumlu olarak da meslekî deneyimlerinden ve o alanın jargonundan faydalanabiliyorlar. Yalnızca kalemleriyle geçinenler ise standartların altında bir yaşamı ve onun getirisini kabullenmiş durumdalar. Elektrik faturasını ödeyememiş olmak, ne acı ki hayal kurmayı önlüyor. En şanslılar ise elbette rantlar: İmrenmemek elde değil, tüm vakitlerini uğraş alanlarında yoğunlaştırabiliyorlar; ama onların da tek sıkıntısı bence, bu yaşam mücadelesinde ekmek kavgasından uzağa düşmeleri.

XIV.

Benimki bir sıkıntı değil aslında, anlamsız bir çekingenlik; uzun süre yüzmeyen biri, nasıl deniz kenarında kalakalır, suyla oynar ve ona kendisini hatırlatmaya çalışırsa, sabahın erken saatlerinde kâğıt-kalem ya da bilgisayar ekranıyla karşılaştığımda aynı tuhaf tavrı takınıyorum. Belki birkaç kupa kahve, camdan sarkıp baktığımda işe gidenlerin o bıkkın mecburiyetleri ki çoğu henüz gencecik ve belli ki uykularını alamamışlar, sabahın yedisinde televizyonda oynayan siyah beyaz yerli filmler, ciddi gazetelerin benim tarafımdan özenle ayrılıp dosyalanmış kare bulmacaları, cep telefonunun mesaj bölümünde tek satırın olmaması, borç hesaplamaları, başka şehirde yaşayan sevdiğin insanın o an neler yaptığı ve Nâzım'ın "saat dört sendromu", belki biraz bütün bunların ağırlığı ve yoğunluğu, akşamdan değil tastamam bir günden kalmışlığın alkol titreyişleri, sürekli saati kontrol edip 'kaç saat sonra bir kadeh bir şey içebilirim'in cengâverliği ile yavaş yavaş klavyeye, kaleme uzanış! Yazacaklarımı önceden tasarlamam pek; öyle planlı programlı edebiyat, işmiş gibi gelir bana. Zaten sıkılan insan değil midir şair; herşeyden, hatta kimi zaman kendinden bile sıkılan biri. Çifte bunaltı'nın bu kıskanıcında sonuç da alınmazsa, işte o zaman felakettir. Gergin ve sıkıntılıyımdır yazarken. Evde kimseyi istemem. Uyuyor bile olsa. Aura'yı bozacak bütün etkenler ortadan kaldırılmalıdır; müzik dahil. Çalışırken içki de içmem. Bütün kinimi sigaraya kusarım; kültablası izmarit dolu: Sanki balıkçıyım ve yanımdaki kovanın içi ölü balık dolu. O kadar çok sigara. Ben en çok biri bana sipariş yazı yazdırırsa bunalırım; bu sıkılma arkadaşlarının zoruyla genelevde içeri giren çocuğun sıkılmasıdır; utanma değil. Hemen oradan, oralardan uzaklaşma arzusu. Aynı öyle. Kâğıttan kalemden, klavyenin başından hemen savrulup gitme telaşı.

Nedir acaba benim yazıya bu her sabah yeniden ilk adımı atarken duyduğum anksiyete?! Açık açık, bir daha yazamayacak olma korkusu mu?! İfade ederken eksik bırakma toyluğu mu?! Aslında, bitmiş bir şiiri birkaç saat sonra okurken onu bir başkasının yazmış olduğu hissine kapılmamla aynı. İkisi de yabancılaşma değil mi?! Bütün nesnelerin, bütün hayat biçimlerinin, zamanın o koridorda anlamlarını, biçimlerini bir süreliğine değiştirdiğini bilmek. Altıncı His adlı filmde küçük oyuncu, psikiatristine, kısık bir sesle "ölüler görüyorum!" diye itirafta bulunuyordu; işte, ben o ölüleri az sonra göreceğimin sıkıntısıyla, onlarda bir kez daha savaşacak olmanın hem gururu hem de heyecanıyla bu tedirginliğe gömülüyorum. Galiba hepsi bu. Ölüleri göreceğini bilmenin ve buna mecbur olmanın girdabı. Ya sen Rimbaud?! neden sıkılıyorsun acı çekmekten?!

XV.

Özkan Mert, Süreyya Berfe-Ataol Behramoğlu ve İsmet Özel'le birlikte hareket ettikleri dönemde kitaplarının adlarını koyarlarken ilginç bir yol izlediklerini söyledi; *'Evet İsyan! Bir Gün Mutlaka Kuracağız Her Şeyi Yeniden!'* şeklindeki bir sloganı üçe bölerek, üç ayrı kitap adı oluşturmuşlar. Behramoğlu ise bunun bir rastlantıya dayandığını ifade etti.

Bir fikir çevresinde geliştirilmiş, birbirinden farklı üç kitaba paylaştırılan slogan cümleye sahip çıkacak, onunla bir olabilecek kadar yakın duran üç şair. Berfe neden dışarıda kalmış, onu bilemeyiz ama, burada dikkat çeken şey, şairlerin bireycilikten uzak, adlandırma-tanımlama-betimleme kaygılarını bir potada eritecek sürati yakalayabilmiş olmaları. Sonuçta elde edilen, çok parlak bir buluş gibi görünmese de, dönemi açısından önemli. Oysa yirmi birinci yüzyılın şairi, böylesi ortak tavırlara pek alışkın değil ve de hiç yatkın görünmüyor.

Toplumundan uzaklaşan şair, cemaatiyle de kanbağını kesme eğiliminde. Asıl tehlike yeni başlıyor aslında; asıl çekememezlik, asıl lekeleme ve hor görme, gerçek çirkin oyunlar burada. Şiir, Ortaçağ'ını ve Engizisyon'unu dışa vurma, kusma noktasında. Şairlerin birbirlerini sevmedikleri, küçümsedikleri eskiden yalnızca algılanırdı, hissedilirdi; oysa artık bu tutum netleşiyor, ete kemiğe bürünüyor. Şiirde Ortaçağ'ı başlatanlar, Engizisyon Mahkemeleri'ndeki sandalyelerini seçmiş gibiler. Sanıklar ve kararlar belirlenmiş. Bu Mahkeme Şairleri, Kara Adamlar'la da kurumsal bir iletişim içersindeler. Nezaket ve Katlanma, Düzeyli Tartışma Ortamı ve Kültürel Paslaşma, Kollama ve Kayırma, Poetik Rant ve Ortadaki Pastanın Dilimlenmesi, Türkçe Şiirde Ortaçağı Cengaverleri'nin vazgeçilmez meyhane başlıkları.

Çoğulculuktan rahatsız oluyorlar; rahatsızlıklarını da çoğulculuğun getirdiği kötü ürün kirliliğine bağlayarak, olaya subjektif bakmadıklarının altını çizme şansını yakalıyorlar. İkna edici görünebilirler, ama asla inandırıcı değiller. Evet, kötü ürün kirliliği konusunda haksız sayılmazlar, dediklerinde gerçeklik payı da var; yalnız tahammülsüzlüklerinin nedeni salt bu olmamalı. Kötü ürün karşısına kendi yazdıklarını koyarken büyük bir haksızlığa ev sahipliği yapıyorlar: "Bu yazılanlar berbat; çünkü benim yazdıklarım iyiyse, ki iyi, bunlar ancak berbat diye nitelendirilebilir."

Katolik yaklaşımları, şiirde sol görüşten çıkar sağlamalarıyla sekteye uğrasa da, modernizmin geç kalmış Türkiye uzantıları olarak şiiri mümkün mertebe işlevsizleştirme, soğutma ve plastikleştirme yolunda iddialılar. İşlevsizleştirme'yi sürplase ettikleri imge ile, soğutma'yı materyalizm kisvesi altındaki sıradan / yüzeysel mısra açılımlarıyla, plastikleştirme'yi ise dışlanmış ego aracılığıyla pratiğe döküyorlar. Dramaturg şair, yabancılaştırmayı arttırmanın yöntemini seksen öncesi aktif politik hayatını seksen sonrası anamalcı tarzına uygulamakta bulacaktır. Engizisyon Mahkemesi Şairleri de işte bu tip bir uygulamayı benimser, destekler ve birer konsept olduğunu söyledikleri şiir kitaplarına metot olarak alırlar. Onların şiirlerini tek tek dergilerde okuyamamamızın nedeni de budur: Konsept Şairi olmaları. Bu büyük kompleks, bu 'bir fenomen konumuyla eklenme' dürtüsü, kendi benzerleriyle cunta oluşturma zaafı Şiirde Ortaçağ'ın sunduğu kaçınılmaz kolaylıklardan birkaçıdır yalnızca. Kilometre taşı olmaya tek başlarına karar vermişlerdir. Onlara böylesi bir unvan atfedilmediği halde, kilometre taşı edasını asla kaybetmezler. Mahkeme kararları, bir ilam manifestosuna da dönüşmez; cunta içinde kulaktan kulağa fısıldanılarak, gülüşünülerek yayılır, onaylanır. Yabancı biri, şair de olsa, bu kararları öğrenemez. Alaycı, gevrek kahkahalar ardında onlarca şair, editör, eleştirmen, dergi ve yayınevi hicvedilir. Engizisyon Mahkemesi Şairi, entelekt olmasının da getirdiği avantajla seçkin bir sınıfın bireyi olarak yaşar, üretir ve ürettiklerini yaşamına tatbik eder. Mürşitliği, okuru, olumlu-olumsuz eleştiriyi kesinlikle reddi, imajını koruması için elzemdir. Bu tekil duruşları, metastazlarını önler elbette. Ama varlıklarını ortadan kaldırmaz.

Genç imzalara karşı kayıtsız, aldırmaz, fikirsiz, yok sayar görünmeleri varsaydıkları otorite

standartları ile koşuttur; burnundan kıl aldırmayan Engizisyon Mahkemesi Şairi, kentlidir. Taşradan şair çıkıp çıkmayacağını düşünmez bile. Çünkü bu, imkânsızdır. Bu imkânsızlık'a Nâzım, Ahmed Arif dahil değildir; Arif Damar'ı, Enver Gökçe'yi, Hasan Hüseyin'i, yani bayrak olmuşları tartışma konusu yapmazlar. Risk almama ya da muhalif kanatta yoğunlaştığını fark ettirmeme, özelde halkın haklarını savunuyor havası yaratma ve bu havayı buram buram koklama, onun için yeterlidir. Sosyalist tavır, bir ödevdir çünkü.

Onlar, gizli gizli savundukları Ortaçağ'da hiçbir şeye bulaşmayan keçi bokudurlar. Adını duymadığınız yabancı şairleri eleştirirler; yazılarına ya da şiir başlarına adını duymadığınız şairlerden alıntılar yaparlar; onlarla bağlantı kurar, hatta ziyaret ederler. Bu ziyaretleri kaleme almazlar. Şiir Hükümeti'nin vazgeçilmez Görüş Beyanı Bakanları'dırlar; gizliliğe daima değer verirler. Evlerindeki koltuklar beyaz örtülerle örtülüdür; tuvalet kâğıtları yumuşaktır; bitki özlü şampuan kullanırlar. Tırnakları bakımlıdır.

Mahkeme'de cübbe giymezler. Emir vermezler. Çeviri şiiri izlerler. Yabancı ressamları, oyun yazarlarını, heykeltıraşları, grafik sanatçılarını ezbere bilirler. Alternatif sinema konusunda uzman sayılırlar. Yurtdışında yaşayan eski politik kimliklerle bağlantıları vardır; arada bir o ülkede onlarda kalırlar; o arkadaşlarla memleket meseleleri tartışıyormuş gibi görünüp yalnızca karşı cinsten bahsederler. Siyah güneş gözlüğü, (eğer erkekse) tam ya da kirli sakal, koyu renkli-marka taşıyan kıyafetler, özel etkinliklerde spor görüntü, bütün etkinliklerde ağır top değil ağırlığınca top olma merakı, hayatın tüm alanlarına yayılmış sosyal aktivite bireyi yakışıklılığı, uzun süren bir çapkınlık dönemi sonrası aile içi ilişkilerde düzeyli davranışlar sergileyen herhangi bir evcimen adam konumu onu şekillendirmemize yeterli olabilir; yasallaşmış her türlü ekstrem, yontulmuş her türlü sivrilik onu tanımlar. Engizisyon Mahkemesi Şairi, yaşatmaya kararlılık gösterdiği Şiir Ortaçağı'nda bilirkişi olmayı, içine sindiği devlet düzenini yerden yere vurmayı, nefret ettiği Ortadoğu'daki çarpıklıkları dile getirmedeki ustalığını sürdürmeyi, radikal kimliğini ortalamayı şifreli bir rütbe gibi taşır; apoletleri kabarır; pırpır'ları övdüğü halde içine karışmaktan hiç de hoşlanmayacağı avam kitleyi rencide etmesi ile artar; köşe yazarıdır, köşededir. Köşe olmaktan kıvanç duyar. O, halkın köşesidir. Yönetmez, yönetilmez; yönetme biçimleri tasarlar. İşin ilginç yanı, bu biçimlere korkunç bir de inanç besler.

Sosyalizmi desteklemek zorunda kalan medya patronlarının çıkarttığı gazetelerde (özellikle haftasonu eklerinde), dergilerde boy gösterirler. Cepleri ordan dolar. Rakı içerler. Nefret ede ede rakı içerler. Nefret ede ede alternatif insanları severler. Nefret ede ede sokak çocuklarıyla ilgilenirler. Evlerine almazlar onları. Yalnızca sevmekle yetinirler. Oyuncudurlar. Oynayamazlar da. Engizisyon izin vermez. Bunlardan Türkçe Şiir'e fayda da gelmez, zarar da. Salakça şımarıktırlar. Salakça yazdıklarına güvenirler. Salakça güçlü olduklarını savunurlar. Salakça yalnızdırlar aslında. Tumturaklı bir imza cakası satarlar. Oysa imza günlerine katılmazlar, katılamazlar; çünkü bilirler ki izleyenleri azdır. Katılacak olurlarsa yayınevlerine rezil olurlar; açıklamaları da ürperticidir: 'İmza günleri popülist bir anlayışın ürünüdür!'

Ortaçağ'ın Engizisyon Mahkemesi Şairleri, ahlakçıdır. Ahlaksızlığı, yaşa bağlarlar. Buradaki yaş, olgunluktur; ancak ona katlanabilirler. Rimbaud, onların yanında sıkılırsın. Rimbaud, onların yanında şiirin boğulur, hacim kaybeder. Hızla uzaklaş onların yanından. Ölmelerini bekle. Ölmelerini özle. Cenazelerine de gitme. Kalabalıktır. Mide bulandıran roller üstlenmiş insanlarla dolu mezarlıklarda kimin gerçek ölü olduğu tartışmalıdır. Şiirini uzak tut bu Engizisyon'dan. Onlar Baudelaire'i bile giyotin nedeniyle önemserler.

Terk et onları dostum! Türkiye'ye bir düşünüş biçimi getirdikleri varsayımının arkasında Aydınlanma değil, kurnazlığın hüküm sürdüğü bir loşluk hâkimdir. Yapmacıktırlar: Şiirleri

yapmacıktır, dostlukları yapmacıktır, aşkları yapmacıktır, mücadeleleri yapmacıktır, caz-klasik müzik dinlemeleri yapmacıktır. Sağlam yapmacıktırlar. Biçime de, öze de bir yenilik getirmeden, neon ışıklarının en üstüne şöhretlerini iliştirmiş olmanın huşu'suyla koskoca bir edebiyat tarihine malolurlar. Bu maloluş, senin gibilere pahalıya patlar Rimbaud. İşi sıkı tut! Dediklerimi unutma, uyarılarımı atlama! Ben senin o coşkulu ve yürekli şiirlerinin bu yamyamlara yem olmasından korkuyorum yalnızca! Nâzım''n dillendirdiği "Güneşin Sofrası"ndaki rezervasyon kartı onlarındır; bu kartı sen yırt at Rimbaud!

XVI.

Bir geminin yanaşacağı liman araması korkunçtur! Gemi ile liman arasındaki ilişkiyi kuran şey, sığınmak, korunmak ve sisteme, düzene uygun bir yenilenme arzusunu içinden atamamak olsa gerek! Kaptan, bu ayrımda kaybettiklerinin farkında olamadan, bu sürtünmenin yarattığı tahrişi bir başka *'hüzün'*le pekiştirerek, sıradan ile geleneksel arasındaki o ince çizgide kariyerini kollamayı bir erdem gibi sunabilir çevresine. Aldatılan, aldatan ve aldatma nedeni arasına sıkışıp kalan şiir de böyledir işte şairinin elinde. Şiirini bir limana yetiştirmek çabası, şairi bir hayat kalpazanı yapmaktan öteye taşıyamaz. Bu iğrenç dolandırıcılıkta her şeyi fark edecek denli dürüst olanların somut bir kanıtı da yoktur bu edebi suçu belgeleyecek. Yalnızca hissetmek, yalnızca algılarla hareket etmek, elbette akademik bir yaklaşım barındırmayacaktır. Bu noktada ne yapmalı Rimbaud?! Anlamın azgın dalgalarında her an savrulup alabora olabilecek şiirini ve varlığını bu ejderlerin histerisinden nasıl kurtaracaksın?! Kendi şiirini kurtarmak da yetmez; aslolan, *şiir*'i nasıl kurtaracaksın meselesi. Hep bir **şair duruşu**'ndan söz edilip durulur, bilirsin; **şair duruşu**, politik kimlikle yoğrulmuş, özgür bir dünyanın sunağında kurban olmayı kabullenebilmiş kişinin saygın portresidir. Ama, öyle körelmeye müsait bir katılık sergilemek değil, dünyayı, yeryüzü tarihi ve yeryüzü geleceğiyle kucaklarken insan olduğunu unutmadan, insana has değerleri, zaafları hiçe saymadan, despotizmden uzak bir anlayışla, uzamları biraz zorlayarak, birlikte ve tek başına ayakta durabilme cesaretini gösterebilmektir **şair duruşu**. Bunun öyle 'ciddi' görünmeyle de pek ilgisi yok! Manaya ve türevlerine erketelik edebildiğin sürece kuvvetini gizli cebrinden alırsın. Yüzündeki gülümsemeyi, kalbindeki haylazlığı, aklındaki dürüstlüğü sökmeye çalışanlara karşı yalnızca sözü değil, beden dilini de kullan. Döv onları!

XVII.

Van 100. Yıl Üniversitesi'nde kayıtlı bir tıp öğrencisi, benim "Şiirli Değnek"imi okuyor diye, okul çıkışındaki polis noktasında "şiir" okutularak "değnek"le dövülüyorsa, polis için bu bir espri ise, hakikaten bu ülkede Rimbaud olmak da zor, Verlaine olmak da! Senin dilini de zorlayacaklardır arkadaşım; çekindikleri, korktukları, alaşağı edemedikleri dilini de zorlayacaklardır. Dilin namusundur. Onu sakın kullandırtma. Diline hâkim olma; dilini görebileceğin uzaklığa kadar serbest bırak, tıpkı bir annenin çocuğunu sezdirmeden kollaması gibi. Kaybedeceğin tek şey, yazma yeteneğindir.

Hiçbir faşist oluşum, seni bu yeteneğinden mahrum edemez. Havaya yaz, suya yaz, iklime yaz, aşka yaz, vücuda yaz! Ele geçirilemeyecek şeylere yazmak, seni yüceltecektir.

XVIII.

Gelelim, Simyager Şairler'e! Belli bir materyale sıkışıp kalmış, ama mutsuz azınlığın içinde mutsuzluğu çoğaltmak yerine bireysel çıkarlarını kitleye malederek toplumsal dönüşüm modelleri oluşturmaya çabalayan, otantiği modernizm potasında eriterek çağdaş görünüm altında bir töre sığınağı oluşturan şairlere! Bunlar tehlikesizdir. Hem devlet bazında, hem günlük karmaşada. Şekilciliği akla tatbikte kısmen başarılıdırlar çünkü.

Demokratik bir saygınlık elde etmişlerdir; bütün ortamların adamı olmayı, düşüncelerinden ödün vermeden başkalaşabilmeyi, felsefî modaları izlemeyi, entelekt görünümlerini üzerlerine uydurmayı, "biz bir zamanlar işkence gördük, ama günü yakalayabilecek kadar da moderndik" diyebilmeyi kabullenmişlerdir. Panellerde globalleşme karşıtı, eş dost ortamlarında karıkız yandaşı portrelerini çekinmeden sergilerler. İlk şiirleri yüzeysel, imgeden uzak, toplumcu bir çizgi sergiler; sonraki dönemlerinde kentli şair edasıyla hiç yüzyüze gelmedikleri kavramlarla, seyrek, dokusuz, ama sıradan okuru şaşırtacak, kendilerine hiç yakışmayan şiirler yazmayı ilke edinirler. İşin ilginç yanı, bu yazdıklarına kendilerini kaptırırlar da. Kaptırmakla da yetinmez, kapılma olasılığı yaratırlar. Bu yüzden tehlikesizdir Simyager Şairler. Piranha olmaya kalkışmışken tatlı su balığı olmanın kıymetini anlamışlardır.

Sonuçta balık olmak, onlara yeter. Her dönemin şairi olma uğraşını, kimseyi kırmama taraftarı görünmeyi, taşralığın verdiği halk insanı tadını, paylaşımcı güç taşımanın sosyalist uzantılarıyla varolmayı, bakımlı sanatçının bıraktığı izlenimin arkasına saklanmayı pek severler. *"Köylü halkın efendisi ise, efendi olanın bir köylü tarafı mutlaka olmalıdır."* düsturuyla hareket ederler. Bu düz mantık, en fazla yakın çevrelerinde itibar görür.

Kendi benzerleriyle hızla kolonileşip çoğalma güdülerini tatmine yönelirler. Kendi dergilerini yayımlarlar, kendi eleştiri bakışlarını geliştirirler, kendi manifestolarını yazarlar, kendi tavırlarına kimlik çıkartırlar. Bir kişinin yazacağı şiiri, çok kişi yazarlar. Sessizdirler. Bu sessizlik, hiçbir alamet taşımaz. Edebiyata dair tek ciddi sorunları yoktur aslında. Edebi kişilikleri, hayat cümlesinde özne değil, sıfattır. Tıpkı zamir olduklarını içten içe fark etmeleri misali. Hâlâ sürüdendirler. Hâlâ sürünün başında hiç istemese de Nâzım vardır.

XIX.

Simyager Şairler, paylaşımcıdır. Paylaştıkları şey, isteksizlikleridir. Vasat olmaya çağrıdır. Sivrilmeyi, üretmeyi, öne çıkmayı törpüleyerek kalabalığa karışmayı arzularlar. Kuru gürültüde onlar da şiirlerini okurlar. Onlar da isimlerini muhafaza ederler. Taşkınlık ya da bundan ziyade karizma, onları parçalayacağından, ölçülü, oturmasını kalkmasını bilen, diyeceğini önceden hesaplayan, yaşayacaklarını saniyesi saniyesine not alan, kısmen korkak, kısmen atak, her özgürlük dilekçesinin altına imzasını çekinmeden atan, ezbere toplumcu Simyager Şairler, Rimbaud''arın başdüşmanıdır. Aman Rimbaud! Hevesini kırmaya kararlı olan Simyager Şairler, seni simyanın döngüsünde sıradana dönüştürmek için çaba harcayacaklardır. Bu anlamsız zorlayışa sakın boyun eğme! Ayaklarına geçirilmeye çalışılınan coğrafya prangasını taktırma! Şüphesiz, eski ve eskiyen şiiri araştıracaksın, oradan öğreneceğin çok şey var, ama eski ve eskiyen şairlere şans tanıma! Sen, yepyeni, taze bir şiire kulvar açmak için varsın; ustalarını unutmadan, onların rehberliğinde değil, kendi gönül haritandaki memleketlere git! Yolun açık olsun Rimbaud! Şairin dediğini atlama: **"Kaç basamak bir merdiven eder?!"**

XX.

Hayatın serseri tarafında bir anlaşılmazlık hissi hâkimdir; bu hissi kaygıya devşirmeden yazabilmek ve yazdıklarının altına korkmadan ismini iliştirmek, her şairin benimsemesi ve izlemesi gereken bir yoldur. Sefer değil, rota yok; yalnızca uzaklara gitmek ve uzaktakilerle tanışabilme özlemi. Bu, dilin içindedir. Bu, sözlüklere bakmadan manaları kavrayabilmişlerin becerisidir. Sen, yüksek yerlere çıkıp uzaklara bakmayı çoktan öğrendin Rimbaud! Zaman, yolculuk zamanıdır. Gemini yap ve sulara açıl artık. Şairler, kara parçalarında çürürler, ruhları hapsolur; bilinmeyendeki enerji, anlaşılamayandaki çekim gücü, merak edilendeki sihir, senin şiir kimyanı senden habersiz değiştirdi bile. Sorulara cevap olma! Kimseye sorulamayan ol! Çünkü bu, senin kaderin Rimbaud!

Yaşadığın, varolabildiğin her dönemde seni imhaya yönelenlerle çatışacaksın; seni dik tutabilecek kudret, dünyanın şiir tarihini iyi anlamış, sezmiş ve kavramış olmanda saklıdır. Artık yen şunları Rimbaud! *'İmam ölüyü, deli deliyi severmiş!'* Unutma sözümü. Onlar, son duasını edip kaldıracakları bir ölü gibi yazmanı istiyorlar. Onlar, senin gücünü gövdenden söküp aralarına katılacağın günü bekliyorlar. Ölme Rimbaud! Delir, ama ölme! Delilik sana hız kazandırır, haklılık kazandırır; cesaret verir. Eğer onların kollarında ölecek olursan, mezarını bile kazmazlar. Sen kurtlandıkça açıkta, *"Bakın!"* derler, *"Dediğimiz ne kadar da doğruymuş! Bu, çirkindi. Bu, hatalıydı. Bu, bozuktu."* Oyuna gelme Rimbaud! Kızdırma ve kızıştırma taktiğiyle seni çığrından çıkartıp yalnızlığınla sindirmeye çalışacaklar; onların kafiyesine redif olma!

Kim bunlar, diye sormayacaksın, umarım: Onlar, içindeki Peter Pan'ın hayali kanatlarını kesip seni yeryüzüne çakmaya uğraşanlardır. Onlar, edebiyat zamparalarıdır. Onlar, edebiyatı çirkefliğe peşkeş çekenlerdir.

Dinle bak küçüğüm! Sen şimdi artık ben'den **küçük**'sün; ama bu küçük'lük basitlik ve yavanlık değil, birgeyşa edasıyla acının ve sevincin önünde eğilebilme yeteneğidir. Sıra sende arkadaşım! Kaldır silahını ve ateşle artık! Çıldırdın mı, ne bekliyorsun?! Hadi hadi hadi hadi hadiiiiiiiii!

XXI.

Kişisel olanla toplumsal olanın birbirinden kopamadığı, ama bu olgulara bir sanatçı tavrıyla yaklaşan her bireyin ister istemez ikisi arasında zaman zaman gidip gelmesinin de bir açmaza yol açmasının, aslında tamamen varoluş sorgulamasındaki kriterlerden kaynaklandığını sanıyorum; hayata yönelik sarsılmaz ama kemikleşmesi tehlike yaratmayacak tavırları olmalı insanın. Esnekliği zedelemeyen, ödün vermeyen.

Algıların güncel dinamikle sarsıldığı, yönlendirildiği bir çağda önemli olan, iç çürümenin ya da yozlaşmanın uzağına nasıl çekilebileceğini bilmekte maharet; duyarlılığın kademeleri burada işlev kazanıyor. Sosyal formata uyarlanabilecek şahsiyetli birey olma hakkını ve özgürlüğünü kullanma. Üniforma mentalitesinin, sürü ideolojisinin dışından içeri sızmak ve kitleyi olup bitenden tarihsel diyalektik cetvelini de kullanarak haberdar edebilmek. Uyarmak, uyandırmak. Kozadaki tırtılın aslında kelebeğe dönüşmediğini, orada bir yer değiştirme olduğunu ve izleyicinin bir illüzyonla aldatıldığını ileri sürmek değil ifade etmeye çalıştığım; kuşkunun felsefesini dayanak alan bir gerçekcilik çizgisini yitirmemek.

Güncel olanı magazinel olandan ayıran nedir: Belki de popülist (halkçı) aktarımın hangi amaca hizmet ettiğinin bilinci. Elbette sanat ve sanatçı, güncel olandan beslenir, beslenecektir de; ancak bu beslenmenin sanat ‘tüketici’sine izdüşümü hangi önceliği önplana çıkartır: Aydınlatma önceliği mi, deyinme önceliği mi?! Aydınlatma önceliği, bir rekabet içermez; çünkü etikle koşuttur; oysa deyinme önceliği tabiri caizse atlatma haber yakalamak kadar meslekîdir. Meslek kavramı ise yalnızca etik değil, bu etikle birlikte hırs, ekonomik kazanç, kariyer ve bazen hile içerebilir. Kısaca, kirlenmeye uygun bir zemin hazırlar. Sanatçının edimi bir meslekî tablo çizer mi peki?! Günümüzde en çok tartışılan konu bu olmalı ya da bu konunun uzantısı, altkümesi kimi polemikler. Lobileşmeler, çıkar ilişkileri, edebiyatçı menajeri, edebi eserin reklam kampanyaları vs. Yüzeydeki çarpıklığın yine yüzeydeki çarpık usullerle dile getirilmesi, diri tutma esasının pompalanması, idolleştirme sempatizisini halka geçirme, yedirme. Gerçek okurun asimilasyonunu hızlandırma planları.

“Sanatçı, çağının tanığıdır” saptaması ne kadar klişeleşse de doğru bir saptama; Anna Karanina aşkı içerse de döneminin aynasıdır aynı zamanda. Sıradan bir aşk romanı denilebilir mi?! Bir cep romanına indirgenebilir mi?! Jules Verne’in eserleri kurgubilime katkı olduğu kadar bilime de hizmet etmiştir. Bir Harry Potter aynı noktada mıdır?! E. A. Poe ile S. King’i karşılaştırırken hangisinin daha yoğun psikiatrik varyantlarla yoğrulduğunu kestirmek o kadar mı zor?! Nâzım, şiirlerinde güncelden elbette yararlandı; ama ürünler faşizme karşı mücadelede evrensel algı kapılarına dayandı. Atay, entelektüel/aydın taşlamalarıyla süslü eserler verirken seksenden sonra entelektüel/aydın çevrelerindeki artışa rağmen neden bir başyapıt çıkmadı?! Nedeni basit: Klasikleşmeye giden sanatçılar ya da eserleri, meslekî kaygıları bir yana bırakıp insanî kaygıları öne aldılar.

XXII.

Şiirin cinnetinde kokuşmuş bazı lanetlerin tasviri, kendilerine dirilebilecekleri sahte bedenler arar hâlâ. Zekândan tasarruf et, beyninde zulme tâbi tuttuğun şeffaf kabahatlerin çömelmeden hicrana henüz. Sen, deşifre edilmiş paranoyaların “garbın afakı”nı sarmadığı sistem ve yöntemlerle vücuda gelmiş bir reform hareketinin tükürerek kutsadığı neslin, nesillerin de temsilcisisin: Tek kodsun! Tersyüz ya da inkâr olamaz mecalin; seni kendi manalarıyla netleştirdiklerini iddia eden hayvanlara karşı elindeki tesirin, mutlaka kudreti belirsizliğini koruyan hırsın ve hiddetindir! Çarp kapıyı! Yüzyıllar ve akımlar, tarihi avcunda tuttuğuna inanan insanların ve iktidarların suratlarına çarpılan kapılarla kapanır! Genleş imkanınla, genleş günlük müsveddenle! “Nerde Paris varsa, orası Fransa’dır”a inanma! “Nerde algı varsa, orası tevazu merkezidir”e inanma! “Nerde şiir varsa, orası insandır”a inanma! Sen de bir geçişsin: Sen de bir mola! Hey Rimbaud, yıprat yumruğunu, yıprat çığlığını, yıprat şahane şahlanışını; yalnızlığının cazibesine kapılma!

XXIII.

Ele geçirildiği sanılan şey, mecazdır: Gerçek, sırdır; kimse bilemez. Bu sırrı, töz tutmakta. Sen, töz çevresindeki masum tümör, hâlesin Rimbaud. Aksettiriyorsun. Tüm gerilim'e işte bu kader yol açıyor. Kelimelerinle dertleş, onlarla takviye ol! Yeni imzanın işlevi, aklın sınırlarını geleceğe taşıyabilecek mobil saptamalarda bulunmaktır.

XXIV.

Aklının tali görüntüsü, edebi platformunun dışa vurulamayan hacmine ait delildir de; bazı eklem yerlerinde harekete, tebdil ile katılabilirsin ancak: Özünü kaybetmemiş bir şekil değişikliğinden söz ediyorum; kabul görmek için değil, ayarlarını kontrol için değişiklik. İfadenin mutlakiyeti, aidiyat duygusunun örselenmesi, özgürlüğün sınanabilmesi için değişiklik. Rutinin hırpalanmasına, kırılmasına yönelik. Tahribatın devrimci nefesini gözardı etmeksizin. “Meçhule giden bir gemi” gibi değil, belli bir hedefe sıkılmış kurşun gibi ilerlemek. Senden beklenen budur Rimbaud!

XXV.

Küfrün inşasında senin mahcubiyetinin dolaysız sultasına ihtiyaç duyulacaktır. Son anda tedarik edilmemiş mahcubiyet, küfrün hakimiyetini paylaşımcı ve etkili kılar.

Lisanın Kuytusu! Şiirin meşki orada! Karanlıkta git yanına!

XXVI.

Kimlik, kim olduğunu, neye karşılık geldiğini, ne ile tanımlanamayacağını ortaya koyma cesaretidir; hayatın zaaflara büyük firsatlar tanıdığı alanlarda şiirle artarak gelen “kesinlikler”, bakış açılarının ve duruş biçimlerinin, algılayışların, eleştirilerin ve tepkilerin gücünü yükseltmekle görevlidir. Kimlik, bir bireye has olamaz; kimlik, aslında tamamen özerk kitle betimlemesi olarak adlandırılabilir. Kimlik’i bireyin hakimiyetinden kurtarıp kitle ruhuna yükseltebilen bilinç, aydın düşüncenin en önemli çıkış yoludur. Buradaki alarm, sürüleşme güdüsünün yüreklendirilmesine yönelik uyarılmadır. Özgür kimlik ile köle kimlik arasında pek fark yoktur Rimbaud: Özgür kimlik, kimlik kavramını özgürlüğün boyunduruğu altına sokarken, köle kimlik, köleliğinden dolayı bilinçaltı özgürlüğü hakkını gündeme getirir. Önemli olan, kültüren yoğunluğa yatak açan, kültürel dökümanın bir tür yığılmadan öte kendi içinde vitrayına önayak olan kimlik tutkusunun çoğunluğa öğretilebilmesi ve bu konuda ‘sıkı’ bilgilendirilebilmelerinin sağlanmasındadır. Kimlik, kurumsal tüm yaptırımları reddeder. Bu ret ya da ret refleksi, marjda oluşun ilk tohumudur.

Bu kimlik olgusunun karşısına yalın anlatımıyla bir ‘kimliksizlik’ tablosu koymak işin diyalektiğini çalıştıracak: Belirli bir kimliğe sığınmak, aynı zamanda kolaya kaçmaktır. Formatlanmış, prosedüre uygun tavır, klişeleşmiş yargı mekanizmaları, saptanmış ideoloji hangi şairin önünü açabilir ki?! Kimliksizlik’ten kastım, çokulusluluk, çokkültürlülüktür. Evet, bu biraz ‘üçkâğıtçılık’ gibi görünüyor, ama hangimiz sahici şairlerin tatlı üçkâğıtçılığını, samimi serseriliğini inkâr edebilir?! Tanrı bile Şuara Suresi’nde bunun altını çizer. Yalan söylüyoruz. İnsanlığa umut verebilmek için yalan söylüyoruz. Haklar diyoruz, eşitlik diyoruz, yasaksız bir dünya diyoruz. Oysa bu düzende, faşizmin emperyalizmle ya da kapitalizmin teknokrat platformuyla ilişkisinde böylesi naif bir yaklaşım, böylesi masalsı/ütopik bir söylem, elbette üçkâğıtçılık, elbette ciddi ciddi her kimliği özümsediği için amorf standartlarını yakalamış bir kimliksizlik, bir üniformasızlık, bir çıplaklık ve sivillik pozisyonudur. Duru ve berrak yaradılış. Şairin kimliği halktır; halkların tarihsel bilincidir bu noktada.

XXVII.

Şiirde istikrar seni yaralar. Şairin istikrarı, evrime yönelik öfkesinin devamlılığıdır. Yön tayini için eski'ye, eskiyen'e bakmak ferahlatıcıdır; gruplaşmadan, gruplaşamadan, atanmadan, emredilemez yaşayaraktan, küstahlığını 'ibraz kabiliyeti'ne yedirerekten inatlaşmak, senin farklılığını belirginleştirecektir. Tabu sayılan şeylere saldırman şartsa, bu saldırı, fikrinin doğruluğunu kanıtlıyorsa, çekinme! Saldır! Ya dikenleri sempatik gülsündür ya da çiçeği görmezden gelinen kaktüs!

XXVIII.

Aşağıdaki konu başlıkları hakkında en az bir paragraflık yazılar yazılmalıdır:

*Seçilmiş nesnel yörüngenin imlaya yansısı

*Kelimelerin ve anlam ilkelerinin koşullandırılması

*Maddenin üç halinin tek bir "hal"e genleştirilerek, idrak edilmesi kolay, tesir gücü yüksek, zihni avcuna alan bir eda ile ifadesi

*Sarf edilen her zerrenin hayata izdüşümünü moral varsayımların ötesine taşıma ve bunu, inanılan portföylerle yapabilme, gerçekleştirebilme yetisi (ecel önsezisi)

*Beynin, insan denen dev hücrenin çekirdeği olduğunu unutmama ve ruhun sınırlarını çizmekten kaçınma (etin çürüme kuvvetini azaltmaya yönel*me*yiş)

*Şiirlerin değil, şairlerin içini boşaltma çabası (temsilî güdümün sıradanlaştırılması / sürrealizmin ters işleyişi)

*Sözünün arkasında durabilenin, o sözle bağdaştırdığı kimliğinin sözle örtüşebilme, sözle uyum sağlayabilme oranı (aklına geleni yaşama cesareti olmadan kullananın ifşası ve küçümsenme olasılığının gözardı edilme*me*si gereği)

*Yalanın şiirdeki panagizm üzerindeki iktidarı

*Hevesten arınmış bir zihnin meşru anlam şokundaki an'a tatbiki (imgedeki alt tezahürün, olağan üst tezahüre yaptırımları)

*Şiirin cins isim'liğinin tekilleştirilmesi (öznelleşmenin önlenebildiği bir kategoride beraat)

*Dilin yalnızlığı

*Kendini ispat için bir kelime edinmiş herhangi bir nesnenin o kelimeyle değil de başka bir kelimeyle anılmasının ve aynı işleme tabi tutulmuş bir nesne kümesinin, önceki kelimelerle anılan nesnelerle yüzleştirilmesi esnasındaki muallak

*Estetiği güncelleştirmemek ve şiirde anakronik uzantıların açılımı hususunda özveride bulunmanın şiirin işlevindeki önemi

*"Tespitte öncesizlik / Tespitte erezyon" çatışması ('şiirsel olan'ı himaye ederken 'şiirsel olmayan' kavramının irdelenmesi: Şiiri ideolojik bir olguya dönüştüren elemanların geniş tasviri)

*Organik Nen. Histerik Nen. Kuşatılmış Nen.

*İthal zekânın tehlikeli kusurlara ilham verdiği, merhamet hissini yücelttiği teslimiyet noktaları

*Çelişkinin ve uyumluluğun kelimeler aracılığıyla alegorik gösterisini şiire yansıtırken şairin başvurması gereken hastalıklı varoluşlar ve koyduğu çekinceler

*Yaşanılan tüm tarihsel, sosyal sürecin şairleri bir tahribat izlenimi uyandıran ortak söyleme itmesinin sakıncaları ve sürecin getiri/götürüsünün dışlanmaksızın bu ortak söylemden kopma uğraşının hiçe sayılması

Bu konu başlıkları, asal konumlarının değerini ve önemini bilenlerce workshop'larda tartışılmalıdır da Rimbaud! Takdir edilmek için *salt* olmanın önceliğiyle.

XXIX.

Coğrafyan, basiretindir denilebilir. Ancak, belli bir kültürün sanat bireyi olmak, yalnızca oradan beslenmek ve sırtını yine onlara dayamak, seni bir tek o toprağa, o zamana ve *diğer* için kurduğun, kurabildiğin hayallere mahkûm edecektir. Şair, elbette hayal kurar. Her şair, hayal kurma maharetini ilerletmelidir de, ama hangi hayalin ötelerde gerçeğe dönüştüğünü bilememek, *işte o,* şair için bir kâbus, bir tıkaç, bir bariyerdir. Kurduğu, hatta kurguladığı, formüle ettiği hayalin peşinden giden şair ise kaybolmakla birlikte, hayalin gerçeğe dönüştüğü gökkuşağının altından geçer. Büyüklük budur. Büyük kalmanın sırrıdır.

Natura: Şiirdeki farklı organellerin birbirleriyle koordinasyonunun araştırıldığı laboratuvar. Özellikle şiirin nesnel dokusuyla ilintili. Bu laboratuvara şiirdeki vokal fonksiyonların dinamiğini taşıyan öğe ise, natura'yı bilinçle/bilinçaltıyla buluşturan *bireysel duruş*'un kişiyi ne kadar benimseyebildiğidir.

Kişinin bireysel duruşu'ndan çok, o bireysel duruş'un kişiyle örtüşme kapasitesi, ürünün mükemmelliğine performans kazandıracaktır.

XXX.

Şiirin çıplaklığı, yani yalınlığı müstehcen değildir; tahrik edici unsur taşımaz; yalnızca doğallığından mustariptir. Kapalı şiir, sanılanın aksine fantezilere yol açmaz; tersine, farklı yorumlara sebebiyet vermesi yüzünden şüphe götürmez bir riyakârlık örneğidir. *Yırtmacı olan şiir*'in çekiciliği, erotik tandansı ve okuru harekete geçirme, heyecanlandırma şansı vardır. Kilitsiz kapı, zulümdür; kilidi olan şiir, iyi şiirken, kilidin anahtarı ise onu okuyanın birikimidir.

Ama dikkat! *Yırtmacı olan şiir*'in tek sorunu, bayağılaşma ihtimalini daima muhafaza etmesidir.

XXXI.

Yüzlerce isim, yüzlerce hayat, yüzlerce beklenti ve umut, yüzlerce hırçınlıkla mücadele ettim. Mutsuz muyum?! Hayır. Tam tersine. Bilendim. Kana ve aşka doydum. Bambaşka coğrafyalardan, bambaşka zaaflardan tetiklendim; heyecanlarla gururlandım, öfkelere kızdım, alçakgönüllülüklerle gönendim. Sonra durup baktım ki , şiir bu toprakların anadili. Buranın insanı yazarken sevgisini de bağırsa, küfür de etse, sürat de yapsa, dili dibine kadar anadil. Zaten, Türkçe, şiirin ta kendisi. Hepimiz farkındayız bunun, yalana dolana gerek duymayalım. Batıda, "can"ın karşılığı bile yok sözcük olarak; "soul" deyip geçiyorlar. Bizde ise can var, sol yok. Giderayak derdim şudur: Heyyy Rimbaud, titiz ol. Önce iğneyi, ipliği bul; sonra ipliği iğneden geçir ve dikeceğin kumaşa yönel.

Türkiye ağırlıklı olmak üzere dünyanın birçok yerinden şiire gönül vermiş insanların mektupları, şiirleri geldi, geliyor, gelecek.

Kumaş bol. Kumaşa rengini, dokusunu veren karakter tahlilleri, ideolojiler, saplantılar, ihtiraslar gani. Neden yazıyorsunuz? Ve neden şiir yazıyorsunuz?: Bununla yüzleşmek iç karartan rehberin ortaya çıkmasına yol açacaktır. Yalnızca bir sevda meselesinin tezahürü değil ki şiir. Yalnızca ideolojik umutlarla şekillenmez ki edebiyatın bu haşarı çocuğu. Şiir, geri kalmış ülkelerin halklarının tahıl ambarıdır. Ezilenle ezenin yüzleşmesinin bile mümkün olamadığı topraklarda hüküm sürer sanat ve sanatın kulvarları akımlar; bakınız, Amerikan, Alman, Rus, İngiliz, Fransız, İtalyan, İspanyol Edebiyatları. Siyasi çatışmaların tarih boyunca şiddetle yaşandığı kara parçaları. Bakınız, bir Güney Amerika Edebiyatı. İktidarla barışık insanların, toplumların şiirle işi olmaz. Şiir onlar için sade makyajdır, çağa damgasını vuran modadır, kariyer kaynaklı hevestir. Kendilerini duayen ilan eder ve bu makamda yıllarca yalnız otururlar. İktidarla barışık insanlar, geri kalmış ülkelere de sirayet ederler; yazdıkları çatışmaya girmez, popülasyondan uzak durur, taş da olsa mücevher kılığına girmeye çalışır; anakronik bir açılımları vardır adeta: Burada olsalar da burada değildirler. Örneğin, Dağlarca, Yahya Kemal, Hilmi Yavuz böyle ustalardandırlar. Ustadırlar; çünkü "meslek"lerini iyi icra etmektedirler.

Her organik oluşumun ayakta durabilmesi için kemikleşmiş bir altyapıya ihtiyaç duymasını kabullenebiliriz, ancak, kemik terlemez, kemik kanamaz, kemik romatizma ve kireçlenme riski taşır. Her kemik omurgaya ait değildir. Her kemik kafatasına ait değildir. Yerini bilmek, en büyük erdemdir. Kemiksen de yerini bileceksin.

Ben Rimbaud'ların et kimliği taşıdığı iddiasındayım. Çürümeye, buruşmaya, kokmaya müsait et. Yaşatmasını bildiği kadar patolojisine de hakim et. Ecellerini koruyan et yığınları. Bir et yığınının bir başka et yığınına âşık olması kadar şaşırtıcı ne olabilir başka.

Beni önemsersiniz ya da adımı bile anmak istemezsiniz; benim sizinle olan kavgam bir sokak kavgası değildir; bunu bilin yeter. Ben, sevdiğim insana vururum. Ben sevdiğim insanı yıpratırım. Onu şekillendirmem. Olması gerektiği yeri korumasını, kollamasını isterim. Derdim de budur. Umarım, anlaşılıyor.

Şiir yazacağıma şiir yazana giderim. Tanıyan tanır zaten.

Yürü Rimbaud! Yere sert bas adımlarını! Hece vezniyle, aruzla, baladla, rubai ile, sone ile, serbest edayla yürü! Haiku ile yürü Rimbaud! Somut şiirle yürü! Toplumsal şiirle yürü! Komünist ol, din fanatiği ol! Yine de yürü Rimbaud! Yol çook! Yolu katedecek azimli bacak lazım! Verlaine'ini bul, icazet al!

Sen şöyle yazmamış mıydın arkadaşım:

"Ateşleyip boşaltıyor bütün sesleri, parmağının bir tek vuruşu davula ve başlıyor yeni uyum."

Başla Rimbaud!

Bambaşka başla!

XXXII.

Bütün kelimelerden arınmış bir şiir yazmanın yolu nereden geçer? Kelimeleri reddedebilen bir şiir, kendisine has manayı da mı yok sayacaktır?! İçerilen sebep, hatır gönül işi ses düzeni, varolunan anadil, derdini ifadenin en salt ve masum izdüşümü, kimliğini kaybetmiş bir şiirin yakalanıp sorgulanması esnasında neyi ne kadar işaretler?! Şiir, şairin bonusu değil işte. Şiir

Şairini şair şiirini bağlamaz; bağlamamalı. Şairin şiirine olan sorumluluğu şiirin zamana ve o zamanın getirisi-götürüsü sayılabilecek iktidara yönelik duruşudur. İktidarlar kaça ayrılır Rimbaud?

İktidarlar hiçbir şekilde ayrılmaz; her türlü iktidar evrende yapışıktır; iktidarlar kitle hareketleri karşısında aynı cepheden, aynı kameralarla, aynı dürbünlü tüfeklerle ve aynı cezalarla / yaptırımlarla, tehdit ve işkencelerle, sabit olma durumu tartışmalı mekanizmaya yöneliktir. Bu mekanizmanın güdümünü senin gücünün çerçevesi belirleyecek sevgili Rimbaud! Bunu, öğüten, öyle tahmin ettiğin gibi sınırlayan, alanını belirleyen, hatta seni kısıtlayan bir mekanizma olarak görme sakın! Beni üzersin. Seni tüm yasaklara baş kaldıran bir serseri diye tanıttım çünkü. Öyle tanıdım. Daha doğrusu, öyle tanımak ve tanıtmak taraftarıyım.

Bu mekanizma, algının keskinliği ve algılananın esere tatbiki esnasındaki maharette vücuda gelir. Dünyanın şaire değil, şiire ihtiyacı var. Dünyanın kelimelere, cümlelere değil, harflere ihtiyacı var. Arınıştaki üslup, yaklaşımdaki tevazu, iknadaki şizofreni parıltısı ve nesnenin çözünürlük katsayısı, senin neye ne kadar mecaz olduğunla tanımlanabilir. Çıkart at üstünden tanımları Rimbaud, sana manadaki "orospuluk" yakışır. Manayı kullanmayı öğren ilkin; manayı sınırlarından kopartabilmeyi öğren!

XXXIII.

Şöhreti ödüllendirme sayamayız Rimbaud. Daha çok halkın omuzlarınıza diktiği apolet gibi. Siz istemeseniz de hiyerarşik bir yapıya oturtuluyorsunuz. Beklentiler başlığı altında toplayabileceğimiz bir ödev listesi tutuşturuluyor elinize. Reddetme hakkınız yok. Savuşturma hakkınız yok. Şöhret, köle ticaretinin başlangıç noktası: Satın alınmaya başlanıyorsunuz.

Yoksa sıradanlaşma özgürlüğünün kısıtlandığı bir hayatı kim yaşamak ister ki?! En küçük ihtiyacınız, en küçük zevkiniz başkalarına şımarıklık, ukalalık olarak geçme aşamasına geliyor. Elbette, bu "emretme güdüsü"nün kontrolü altına girip de asaletini tanınmışlığıyla sınayanları yargılama sorumluluğunu edebiyat eleştirmenlerine ve tarihçilerine bırakmak gerek; edebiyatın şöhrete değil de, ürüne açlığı, aydına, azınlık kültürüne açlığı konusu hem yaratıcıyı hem de okuru bağlayabilse bu "kendi olma" sorunu radikal bir çözüm bulur. Anonim ürünün sırrı burada: Yaratıcısı değil, ürünün kendisi şöhretli.

Şair olmak, bizim için bir sıfat değil; bir görünme biçimi. Görünme'den kastım, vücuda gelmek ve sosyal patolojiyle muhatap olabilecek kıvamı tutturabilmek. En ağır hasta, en şöhretli hasta mıdır?! Yıllardır inatla yinelediğim saptamayı bir kez de burada analım Rimbaud: Son yüzyılın hakiki edebiyatı, tıbbi müdahale gerektirecek bireylerin kaleminden çıkmıştır. Onların dışındakiler özenme, imrenme, kıskanma, nazire bazında uç'a yaklaşma çabasındadırlar. Bu noktada, kimliklerin şöhretle ilişkisinden sözetmek fazlasıyla teatral. Çünkü salt şairin dramatize edilebilecek bir yaşam öngörüsü yoktur. Şöhret ise, Türkiye'de öngörülmeye müsait bir paye. Kapılma ona Rimbaud!

Hayranlarımla ilişkilerimde kendimi korumak ister miyim sence Rimbaud?! Hayır. Tam tersi; fan sayılabilecek okurlarım benden uzak durmaya çalışıyorlar. Onları kışkırtmamdan korktukları için yalnızca kitaplarımla ilgililer. Onları toplamdan koparabilmem, ancak hayat görüşlerini taciz etmemle koşut. Bunu bildikleri ve buna inandıkları için, uyuşturmadan diş çektiğim için hiç yaklaşmıyorlar. Yaklaşan da bir süre sonra kaçıyor ve beni okumayı bırakıyor. Seni de okumayı bırakacakları gün, 'oldu bu iş' dersin; 'Becerebildim'! 'Ne iyi, artık beni de sevmiyorlar! Kendilerine benzemediğimden, beni şekillendiremediklerinden sevmiyorlar!'

Romantizmin iyi huylu ya da kötü huylu tümörleriyle beslenen bütün şairlerin her şeyden önce sıkı bir bayan okur kitlesi oluşuyor kendiliğinden; sana bir rock yıldızıymışınızcasına bağlanıyorlar. Tuhaf ve hoş! Gereksiz ama samimi!

Şöhretin getirdiği popülist tavrın arayış kesimine yansıması denilebilir. Onlar, avukat tutar gibi şair tutuyorlar. Bunun bunaltan yanı elbette ağır! Aşırılık değil, ama gerçeküstü sonuçlarla donatılmış bir gün, şairi hakikatten kopartma riskini de beraberinde getiriyor. Hakikate sıkı tutun Rimbaud; senin ondan başka sevgilin yok!

XXXIV.

Sana Memet Fuat'ı anlatmak istiyorum Rimbaud!

Belki o da beni hiç anlamadı; ama sanırım, en büyük hissedenlerdendi; yazdıklarımı dergilere götürdüğüm, dergilerin beni yerden yere çaldıkları ve buna bir kılıf, bir bahane bulma çabası yaratmak için çabaladıkları yılları elbette unutmadım. Büyük bir faşizm darbesi ardından örgütlenmelerin çözüldüğü, kimliklerin sıradanlaştırıldığı, ifadelerin tek tipe indirgenmeye çalışıldığı bir dönemde komünist bir ressamın döve döve yetiştirdiği bir tıbbiyelinin kırık dökük mısraları kimseye bir şey anlatmıyor, anlatsa da "ahlaksız" bulunuyordu. Yaşadığı topluma bu kadar yabancılaşan, yabancılaşmasını ancak sözcüklerin ardında yaşayan bir genç delikanlının şikayetleri, düzeni ihbarı ciddiye alınmıyordu. Ülkü Tamer'in on bir yaşında kovduğu çocuk, Kemal Özer'in on altısında itelediği velet Yazko Edebiyat serileriyle, Somut Gazetesi'yle cebelleşiyor, yeni çıkan Meltem sigarasının mentolünü babasından gizli üflüyordu Cerrahpaşa Tıp Fakültesi koridorlarında. Bir kız seviyordu: Adı Canan. Arkadaşları ona ibne diyorlardı: Yalan. O, dev kütüphanesindeki incecik tiyatro oyunlarının ardındaki ismi, d yayınlarından çıkmış kitapların ardındaki ismi bilmeden, Kapıların Ardında'daki kendince meçhul kahramanı bilmeden yazıyordu. Doktor olacaktı. Herkes öyle istiyordu. Herkes ondan paramparça bir ülkede çıkarları, ego tatminleri doğrultusunda bir şeyler istiyordu. küçük İskender imzası tesadüfen gelmişti; büyük adam olacaksın lafını sarfeden arkadaşları bir gün, büyük sıfatını İskender'le birleştirince, o da bu saptamayı ironik olarak, ne büyük İskender'i, ben olsa olsa küçük İskender olurum'a dönüşmüştürmüştü; gülüşülünmüştü uzunca. Yıl, yine 1980'di.

Ne zaman ki, bir tarih kitabında annesiyle birlikte, amcası tarafından öldürülen küçük İskender'i ve babası Büyük İskender'i okudu o delikanlı, karar verdi devrimin saflarında altı yaşında katledilen bir sübyanın namını taşımaya. İlk, Mustafa Öneş karaladı küçük'ün üstünü Milliyet Sanat'ın genç şairlere yönelik köşesinde: Soyadını söyle, dedi, böyle zıpırlıklar da yapma.

Şekil veriliyordu ufak şaire. Tıpkı, yazdığı şiirlerdeki kelimeleri öztürkçeleriyle değiştiren yandaşları gibi. Kelime'yi sözcük yaparak asrî olunmaz; aslolan, manadaki reform. İlk yazdığı romanı (J) hatırladı çocuk: *Melekler de Şeytandır.* Sünnet yatağında. Küsesi geldi.

AdamSanat'ın ilk sayısı eline geçtiğinde büyük bir olasılıkla başarısız geçmiş bir farmakoloji sınavından çıkmış, Hisar'daki Ali Baba'nın çay bahçesine doğru giden bir otobüsteydi. Evet, son teorik dersti bu. Bir verebilse, artık pratisyen doktor olacak, klinik koridorlarında beyaz önlüğünü gururla savura savura yürürken, seçeceği uzmanlık alanını düşünmeye başlayacaktı: Cerrahi, çocuk ya da psikiatri. Solaktı, elleri küçüktü: Cerrahiye yatkındı. Çocukları seviyordu, çocuklarla ilgilenir, belki ilerde Süperman kostümleri giyen bir çocuk doktoru olurdu. Muayenehanesi hayvanat bahçesini andıran bir çocuk doktoru. Şüphesiz, akıl hastalarıyla da uğraşabilirdi; çünkü seviyordu onları. Bir katlanış biçimi olarak da değil, bir varoluş tarzı bakımından. İster istemez tedavisini bozduğu insanlar vardı klinikte. Ölmek istenler, bütün gün şarkı söyleyenler, bütün gün mutluluk ifadesiyle dolaşanlar, bütün gün yalnızca cinselliğiyle ilgilenenler, bütün gün hiç konuşmadan oturanlar. Bu bir kaostu ve kaosun dumanı ardında biçimini arayan biri vardı.

Bir mektup yazdı AdamSanat'a; şiirle ilgilendiğini, şiiri çok sevdiğini, şiirlerini yayımlamasalar bile inatla bu uğraşı sürdüreceğini, biraz da sitemle ifade eden. Edip Cansever'in masasında iskemlesi olabilir miydi?! Cemal Süreya'nın kısrağına binebilir miydi?! İlhan Berk'in ormanından ağaç çalabilir miydi?! Hayır.

Evet. Hemen bir yanıt geldi Maslak'tan. Paşabahçe'nin üstünden. Okulları tamamen kapatacak bir kış arifesinde. 1984 Aralık ayında. Yazdıklarımla ilgilenmişler. Tanışmak isterlermiş. Altında bir imza: Memet Fuat.

Aylarca bir köşede durdu o zarf. Korktu genç şair. Arayamadı, gidemedi. Yeniden aşağılanmak,

yeniden o kendini usta tahtına çıkartmış kişilerce ikaz ışıkları altında yargılanmak çekincesinden kurtulamadı. Geçti zaman. Mart oldu. Annesinin temizlik yaptığı bir gün, yere düşen zarf!. Annesinin, insanlar sana değer vermiş, bir ara, hem de hemen şimdi ara!., ısrarları karşısında telefonun numaralarını çevirdi genç şair. Nereden bilebilirdi ki, M. Fuat yalnızca çarşambaları gelirdi Adam Yayınları'na ve o gün büyük Çarşamba'ydı.

Telefondaki ses tatlı tatlı kükredi: Nerdesin sen, derhal çıkıp geliyorsun!

O güzel yayınevinin kapısından girip Memet Fuat'ın odasını sorduğumda dizlerim titriyordu; Memet Hoca, ayağa kalktı, ceketinin önünü ilikleyip elini uzattı: Hoşgeldin, dedi. Yer gösterdi, iliştim. Sen önemli bir şair olacaksın. Ama karar ver. İskender Över mi, küçük İskender mi? Bana kalırsa küçük İskender. Çünkü herşeyle dalga geçiyorsun; kendinle bile.

Nisan 1985 itibariyle yayımlanmaya başladı şiirlerim. Miladım sayıldı o tarih. Şu an on sekiz yaşında bir şairim. Annemi hiç tanımadım, babam Memet Fuat'tır. O, bir ustanın tali oğluydu; ben onun öz çocuğuyum. Biliyorum, bir de ablam var: Latife Tekin. Sanırım, onu asla onun istediği gibi sevindiremedim; benim toplumcu çizgide kalmamı ve oradan yürümemi bekledi hep. Ama adam gibi sanat yapmanın, hele bunu AdamSanat'ta yapmanın onurunu öğrendim. Bir ben mi?! Sunay Akın, Akgün Akova, Mete Özel, Oğuzhan Akay, Nuh Ömer Çetinay, Nur Bulum, Ali Asker Barut, Hüseyin Alemdar, Elif, belki bir Turgay Fişekçi, belki bir İnci Asena, belki bir Hakan Savlı, belki bir Gülseli İnal. Galiba, bir okul dergisi mantığı taşıyan son dergi oldu onun yönetimi esnasında AdamSanat. Kimseyi kırmadı, kimseye kırıldığını göstermedi. Ona gönderdiğim şiirleri, tıpkı diğer şair dostlarıma da yaptığı gibi, dosyalardı ve şiirlerin kenarlarına notlar düşerdi. Onun olmadığı zamanlarda dosyamı açıp yüzüme söylemediği eleştirileri okurdum. İncitmez, tatlısert saptamalarla yol gösterirdi. Dikkat edin, yukardaki isimler hakkında tek yazısı yoktur. O, kapı açar, fener verir, yolu tarif eder ve arkamızdan el sallardı hep. Öyle davranmasaydı, bütün isimler aynı şiiri yazıyor olurduk hâlâ. Onun için dev bir çınardı demeyeceğim, bunu başkaları söyleyebilir; onun suratındaki tebessümü, o tebessümün nelere karşılık geldiğini çıkartamamak ve bunun yarattığı garip endişe hiçbir editörün yüzüne yakışmadı. O tebessümü hiç kimsede görmedim. Bulamadım.

Hiç değilse onu bir köy mezarlığına uğurlasaydık..

Hiç değilse onu karşılayan melekler de ayağa kalkıp önlerini iliklese..

Hiç değilse yetiştirdiği şairler biraraya gelip onun için Nâzım'dan şiirler okusak, ilk yayımladığı şiirlerimizi dillesek..

Hiç değilse bir kez daha adam olsak, sanat olsak: Kendimizi popüler kimliklerimizden sıyırarak.

Güle güle hocam. Güle güle Melih Abi. Güle güle Adnan Yücel. Hoşça kalın. Ben sizin için bir kadeh rakı içip Müzeyyen Senar eşliğinde sadece Baudelaire'e sığınacağım: Hiçbir kötülük çiçeksiz kalmaz! İnan buna Rimbaud!

XXXV.

Zamanla barışık olmamızı engelleyecek hiçbir yaptırım yok aslında. Yapay acılar, yapay mutluluklar arasında sahici kalabilen bir BEN'le neden tartışayım?! Ruhumla zamanın temasını sağlayan bedenimim ta kendisi: O da yazmayı ve algılamayı sürdürebilen bir beyne sahip. Mantık zenginliğinin keyfini sürdürdüğümüz süre içersinde, küçük/kişisel arzular dışında mutluyuz. Coğrafyamızdan, birikimimizden, karşılaştırma ve sonuç çıkartma hızımızdan uzaklaştığımızda, belki işte o anlarda zamana dair sorunlarımız olabilir. Zaten barış bir his değildir; barış, bir durumdur ve insanoğlu durumları değiştirerek huzur bulur. Tehlike, burada!

Hüzünlenip de yaratıcı olamayan birini tanıyor musun Rimbaud?! Neşenin yaratıcılığı beslediğini sanmıyorum. Sıkıştığımız, içinden çıkamadığımız olaylar karşısında tıpkı çözüm üretmemiz gibi hüznün ablukası altındaki sanatçı da düş ve düşün dünyasından, o sanal labirentten kurtulmak, bir ışık huzmesi görebilmek için çırpınır. Biz, hüznün arkasına sığınanlardan değiliz. Hüzünle yanyana gelip NEDENLER'le savaşmayı seviyoruz. Sonuçları, hüzünlü de olsa, bir kazanç gibi görebilmek, galiba, serseriliğin olgun yanı olsa gerek!

Bir kalıba, bir şablona, cetvele yakışmayan, yatağında değil de önüne çıkan arazide akmayı seven nehirlere benzemek önemli. Bu nehir, vahşi bir nehirdir ve yakıp yıktığı her şeyi suyuna katıp sürükler. İlerki zamana bir şeyler taşımanın doğadaki karşılığıdır bu. Alıp taşımak eylemi. Yazmanın iddiası, kalıcı olmak ise, ortada bu tür bir yakıştırma ya da umut varsa, sahanın her noktasında top koşturmak, ayak basılmadık yer bırakmamak, ter akıtmak sanatçının engelleyemediği bir güdüye dönüşür. Buna girdap da diyebilirsin. Sanatçının bilinçaltındaki girdap. Anılarla olağan hayatın, bakkal borcuyla siyasal tarihin, cinselliğinizle ekolojik dengenin bulamaça dönüştüğü, birbirinin içine geçtiği bir girdap! Bu girdaptan sökebildiğin cümlelerle, mısralarla okura misafirliğe gidiyorsun. Eğer bunun adı 'fark' ise, evet, 'fark'a değer veriyoruz ve bu 'fark'ın peşini bırakmaya da niyetimiz yok Rimbaud!

XXXVI.

Sinema, edebiyat, müzik: Bunların kanbağı var; ayırt edilemezler. Kesişen kümeler gibiler; ortak üyeleri çok fazla. Organik temaslarına bir cerrah edasıyla yaklaşmıyoruz. Hani yapışık doğan ikizleri birbirlerinden ayırdıklarında içlerinden biri büyük olasılık ölüyor ya, bırakın, öyle yaşasınlar; toplum bir hilkat garibesi gibi görse de, doğaları bunun doğru olduğunu savunuyor. Şiiri, sinemayı, müziği birbirinden ayırmak 'Sefiller'i yeniden kaleme almak gibi bir şey. Biz tamamıyla mutluyuz. O tamamı oluşturan, ilgi odakları değil, bir ŞEY'in yapı taşları. Aradaki ayrıntılar ise kişisel tavır olarak adlandırılabilir dostum!

İçinde insan barındırmayan her şey bizi beslemeli. Daha çok nesnelerden, nesneye hükmeden aşk ve hiddet koşullarından yana olmalıyız. Aşk ve hiddeti insana ait saymıyorum; aşk ve hiddet, doğanın harekete geçiş mekanizmasıdır: İçinde insan barındıran herşey de tüketici! Yapıcı tarafları dahil!

Hırçın olmayan birinin şair olma şansı var mıdır?! Hırçınlık nereden kaynaklanıyor: Tepkiden. Tepki neye: Eşitliğin ihlaline. Öyle bir şair düşün ki, 2000 yılında, tepkisiz, umursamaz, kaypak ve sulu sepken romantik! Olacak iş değil! Öyle şairi daha tek mısra okuyamadan tepe taklak indirirler aşağıya! Şiir, gereğinde ince küfür tadında olmalı! İğne ile çuvaldız arasında bir yerde!

Müziksiz bir şiir: Mümkün mü?! Kimi zaman atonal olması bile müzikten kopamadığının kanıtı.

Elbette, çok besleneceksin müzikten; tınının şairin ya da nesir yazarının çok önemli bir kilit noktası olduğu kesin; ifadeden de önce geliyor tını. Bir tür duruş biçimi. O duruş biçiminin getiri ve götürüleri ifade dediğimiz ipucunu sunuyor. Tasvir edilendeki ifade lezzeti, tınıdan kaynaklanmakta. Şiirle müzik arasındaki ilişki, şairle müzisyen arasındaki ilişkide daha net görünüyor: Müzisyen sır açıklar, şair sır tutar kainata dair.

XXXVII.

Güncel olanı, popülist söylemin rantı olarak algılıyorsak eğer, şiirin güncel olanla, güne kaydı düşenle hiçbir matematiksel işbirliği yoktur; gün'ü zamanın belirli bir etabı diye adlandırırsak işte orada şiirin (tarihsel diyalektiğin öngördüğü) beslenme kaynaklarından biri olarak "çağ" olgusu önem kazanır. Şairin önünü kesen, onu yönlendiren ya da belirli bir tavrın insanı yapan yaptırımlar, şiirin genel perspektifini bozma, çarpıtma yetisinden yoksundur. Şiirin algıyla olan hesaplama katsayıları, "bugün"le yetinemeyecek kadar büyüktür; şair "bugün" ise, şiir "dün" ile "yarın" arasındaki bu etten köprüyü avcunun içinde tutan bir saldırı biçimidir. Beddua etmeyen, kehanette bulunmayan, umut aşılama lüksünü değerlendirmeyen, anlamı patolojik, hatta onkolojik boyutlara çekemeyen şair acı çeker; bu acı, etik veya estetik bir tatminsizlikten, sıkıntıdan değil, tam tersine şairin cehaletinden doğacaktır. Şair de şiiriyle birlikte level atlama mecburiyetini hissetmeli; zaferin, doyumun, paylaşımın ve mücadelenin büyük dolaşımı bu sihirli tavırda gizli; küçük dolaşım içinse, yani şairin kanının temizlenebilmesi de sokaktan, hayattan kopmamakla mümkün. "Bugün" olgusu, burada yerini buluyor Rimbaud!

XXXVIII.

Yalnızlık, şairin ihtiyaç duyduğu bir durum mudur?! Şair meczup ya da ilahi bir dedektör değil ki yalnızlık onu tanımlayan bir ruh durumu olsun?! Evet, yalnızlığın bir ıssızlık havasına bürünmesi, kişinin nesnelerle iletişiminde önemli adımların atılmasını sağlıyor; bunu reddedemeyiz Rimbaud. Sen de reddetme! Kelimelerin yalnızlığı, o kelimelere muhtaç canlının kurumsallaşma, resmileşebilme hırsının sonucu. Gerçek ile Yaşanılan arasındaki çelişki, bu büyük uyumsuzluk elzem olan kaosu dışarda bırakıyor, yerine ilkel bir kriz yerleştiriyor. Evrimin geriye doğru çekilmesi de yükselen bir taşın düşmeye başlaması değil mi? Buralardaki kriz ne yazık ki yapıcı özelliğini yitirmiş, yıpratıcı ve zamanı küçük düşürücü bir hal almıştır. Ama boşuna suçlu aramamalı. Çünkü ortada bir suç değil, başı sonu belli bir tabiat macerası var.

XXXIX.

Şiirin bütününe yayılan ‘kelime ya da kelime grubu tekrarları’! Bir tek biz değil, herkes yüzyıllardır “aynı şeyler”i söyledi; bunun altını çizmek için denenmiş bir tekniktir o. Concept’i psikiyatri tescilli bir söylem. İfadeye ketum olmayan bir paranoya panoraması sokmak. Tekrar etmek, bireye insanî özellikler katar: Toprak kazmak, alkışlamak, nefes almak, ‘seni seviyorum’ demek, ağlamak. Eylemi çoğullamak, şiir içinde de anlama yaşama coşkusu veriyor; en azından inatçı kişiliklerin şiire yansıması olarak da bakılabilir. Belki de biz şiir yazmıyor, o sayfalarda mürekkeple çocuk yetiştiriyoruzdur Rimbaud!

XL.

Felsefedeki “kötü”yü açmak lazım yazılanlarda belirginleşen acımasızlık ve şiddetin anarşizm kökenli yıkıcılıktan gelip gelmediğini ortaya çıkartmak için; batıdaki kötünün kaynağı insanın edimine daha fazla dayanıyor, doğuda ise kötü ahlaki, dini kriterleri ön plana alan bir kavram. Her iki kültür de isyana doğru giden bir kabullenememe perspektifinde, ancak, batıdaki kötü cezalandırmayı sürdürebiliyor; doğu da bu ağır bir cezayla kapanan bir mefhum. Kötü, vicdan muhasebesiyle bazen kendi kendini bile cezalandırabilir. Batı, bunu “speed”e, “looser”a, “seri katil imajı”na sürükleyebileyecek denli bilgiç bir eda, bir alaycılık sergileyebiliyor; megolamaninin kötüde tezahürü için altyapı hazırlamakta kusursuz bir ekip çalışmaları var; egzotik yanlarının olmayışı, kötü’yü adalet duygusuyla öç alandan çok, yerleşik sistemle çatışan, kapitalizmin nimetlerini yoksayan sapkın ruh diye tanıtmayı elverişli kılıyor. Avrupa, doğuyla ister istemez iletişim halinde; o yüzden oradaki kötü, Amerika’daki kötüden ayrılıyor; kilisenin ve din kurumunun oradaki kötü’yü açımlamasında doğu etkileri, hristan öğretileri bir parça ağırlık kazanıyor; mistizme göndermeler taşıyabiliyor. Georges Bataille, bir de bir gözle okunmalı. Acımasızlık ve anarşizm, birbirinden nasıl ayrıksıysa, kötü olma hali’nin de acımasızlık’tan ve anarşizmden ayrı bir platformda değerlendirilmesi, yorumlanması gerekir; yazdıklarımızda acımasızlık ve anarşizmden kök alan yoğun bölgeler olsa da temelde kötü üzerinde duran ve düşünen bir sanat tarzını benimsediğimizi ifade etmeliyim; yoksa, acımasız bir edebiyat olamayacağı gibi, anarşizmi de bir edebiyat akımının manifestosunun ilk maddesi yapmak, sonuçta yine edebiyatın ve edebiyatçının alanını daraltmaktan öteye geçemeyecektir. Anarşizm, bir politik tavırdır; acımasızlık, bir kişilik bozukluğudur; ama kötü, herşeyden önce estetik fenomenler için karşıt bir kriter olma büyüklüğünü her zaman taşıyacaktır.

XLI.

Hayat bazen kibar davranmanın önüne geçebiliyor. Uzun yazarak Türkçe Edebiyatın klasik tavrının sıradan bireyi olma hacmini dolduracak değilsin Rimbaud; sen asla bir star olma telaşıyla şiirle buluşmadın. Bu buluşmanın altına dolduracak kadar donanım sahibi olmak ya da varoluşunu sahici kılma çabanın algılanmasının doğruluğuyla şunu hissettirdin hep: "BEN ANARŞİSTİM! Sizin terminolojiniz varsa, benim sevdiğim insanların da bir terminolojisi var! Siz ne yapıyorsunuz, siz ne yaptığınızı sanıyorsunuz edebiyata?! Yakasını bıraksanıza! Nesiniz siz?! Sıyrılın bizden. Çiçek yetiştirin. Torun yetiştirin. Ot yetiştirin. Büyükbaş hayvan yetiştirin. Edebiyatın sizin gibi kimliklere, inanın, ihtiyacı yok! Yerinde ağır taş kadar efendi olun! Ve bırakın bu Yazarlar Sendikası imza günü yalnızlığını! İnsanlar öldürülüyor! Kan akıyor! Cehennem dudaklara geliyor! Bu şekilde gündemde olmanın gereği var mı, siz ve sizin gibiler'iniz manaya canlı kalkan olsanız keşke! Sizin benimle uğraşmaya kalkışmanızı satranç tahtasında nereye oturtmam, toplamı şaşırtır?! Şunu söylemem ağır kaçmasın sakın: Siz hiçbir şey yapmadınız. Yoksunuz. Yoktunuz. Sıkıntınız bu. Anılarınızla yaşayın! İçinde insana özgü hiçbir ipucunun bulunmadığı anılarınızla avunun! Ve bizim cıvıl cıvıl anılarımızı rahatsız etmeyin!

Ölün! Ölerek edebiyatın, hayatın, coşkunun ve kavganın önünü açın! AŞKIN, ŞİİRİN ÖNÜNÜ AÇIN!"

İşte bu Rimbaud! Sana bu renk isyan çok yakışıyor.

XLII.

Karşılıksız iyilik diye bir kavram var; karşılıksız kötülük de karşıtçıkar beklenmeden yapılmalı Rimbaud; diyalektik bunu tezlemek zorunda. Belli bir nedene bağlı olmayan kötülüktür şiir çünkü; şairini de bekletmeden bu kötülüğe zaafı olan bir nesneye dönüştürür. Ok yaydan çıktı meselesi. Yay'la güdümlü yaşamak yerine, ok olup gitmek; bir duruma, bir duruşa hedeflenmek ve asıl önemlisi sunulanın, piyasası oluşmuş olanın dışına taşarak kendi gücünü, enerjini, sinerjiye gerek duymadan, ama sinerji mentalitesini özleye özleye sınamak. Mısra, anlam ve mecal, deneysel ya da tasüdüfî değil; matematik isteyen, matematikten beslenen, matematikle varolan, matematisyenin yüzüne kusurlarını vurabilen hususlar bunlar. Bir İkinci Yeni Coğrafyası, Atlası üzerinde hâlâ yetmişlerin şairlerinin hayalleri yaşıyorsa ve sonraki kuşaklar bundan memnunsa, bununla gururlanıyorsa izahı zor bir endişeyle bakılmalı edebiyat dünyasına. YENİLENMEME, YENİLENMENİN TEHLİKESİ! Risk almaktan kaçınma, egaleyle yetinme! Yazılmış olanı yalnızca egale etmek doyurur mu üretken olanı?! Hiçbir değişiklik, hiçbir yenilik görememenin fişeklediği anksiyete; yerini sağlamlaştırma, bulunduğu arsada kat çıkma aşamaları; hep bunlarla geçti doksanlı yıllar. Laboratuvarları yoktu çünkü. Malzemesizdiler. Ürkektiler. Deneyseli reddeden, temkinli isimlerle geçirdik son yılları. Bunda sevilecek, sevinecek bir şey göremiyorum kendi namıma. Ya sen Rimbaud?! Hâlâ mı cinassın?!

Şiirin bir yaptırım gücü olduğuna inanma dostum; istikrarlı bir erk taşımıyor; ama ortada bir pasta varmış havası hakim ve Kara Adamlar masaya az çatal koyma hazırlığındalar uzun zamandır; oysa okur, pastayı yemek için değil, pastayı o adamların yüzüne yapıştırmak için an kolluyor.

XLIII.

Hiç ‘büyük bir şair’in davet edildiği herhangi bir akşam yemeğine katılabildin mi, seni de *mecburen* aralarına aldılar mı?! Masanın bir ucuna iliştiğin, konuşmaların hiç değilse bir kısmını duyabilmek için kulak kabarttığın, karşı çıkabileceğin, onaylamadığın bir saptamayla karşılaştığında tedirgin olup sustuğun, ‘bir şeyler kapmayla eklenme’ arasında ister istemez ödün verdiğin herhangi bir ‘dost meclisi’?! Lokmaların boğazına dizildiği, içkini sarhoşluk endişesiyle ağır ağır yudumlayabildiğin, sırtına binen o anlaşılmaz hiyerarşiyle entelektüelizminin güçlü olup olmadığını içten içe sınadığın, açıkçası kimlik çatışması yaşamak zorunda bırakıldığın, her an “ufaklık, şurdan bir paket sigara kapsana” lafına maruz kalacağın korkusunun hüküm sürdüğü Vahşi Batı Şairleri’nin nüanslarının tartışıldığı işkence saatleri.

Önemli ve yaşını başını almış bir şairin adına düzenlenen bir yemekte genç bir imzanın o şairce durup dururken azarlandığına şahit olmuştum: “*Dua et ki ben .....’im, yoksa sen bu masadan çoktan kovulmuştun!”* diye çıkışmıştı delikanlıya yaklaşık otuz kişinin önünde; aklımdaki fotoğraf: Delikanlının kızaran yanaklarında beliren soğuk ter damlaları, ağzına götürdüğü çatal ve ağzının açık kalmış olmasıydı. Kabahati, herkesin birbiriyle sohbet ettiği esnada, onun da yanındaki bir üniversite hocasıyla kısık bir ses tonuyla yapmaya çalıştığı sohbet, kurmaya çalıştığı diyalogtu. Büyük şair, alkole boğulmuş masada, kimse onu dinlemediği için, çatabilecek, tek, bu savunmasız, samimi, mutlu insanı seçmişti kendine kurban olarak.

Sonra senin aristokrat edebiyatçıların masası üzerine çıkıp *“Siz de kendinizi şair mi sanıyorsunuz?!”* diye küstahça bağırışını hatırladım. Haklıydın. *“Dua et ki ben de küçük İskender’im, yoksa ben de seni burada döverdim!”* diyebilmiştim büyük şair’e. Ben masanın üzerine çıkmamıştım Rimbaud, masanın altından çomak göstermeyi seçmiştim. Bu seçimdeki tek neden, gelenek düşkünlüğü ile çatışmayı modernizmin ilkesi saymam değil, geleneğin çağdaşlaştırılması esnasında doğabilecek olası ukalalıktan kaçınıp büyük şair’in “üslubunu” yakalama çabamdı.

İlerki saatlerde ‘büyük şair’, gerçekten büyüklüğünü gösterdi ve ortamı yumuşatmak için gidilen bir başka mekânda, hepimize yanındaki bayanı göstererek:

-*“Ben ki koskoca .....’im, ama görüyorsunuz tık yok!”* diyerek kendini bize, varolması gereken insanî zaaflara ve tada doğru itti. Hep beraber ne gülmüştük.

Ama sanırım, yalnızca o genç imza gülememişti.

XLIV.

Sevgili Rimbaud! Bu sefer sana akıl vermek yerine, aklını yerinden oynatma ihtimali yüksek bir sırrı, bu sırrın kökenini sunmayı tercih ediyorum. Ece Ayhan, 13 Temmuz 2002 günü kendince haklı, bence haksız bir nedenle mecramızı, maceramızı terketti; yıllar önce Hilmi Yavuz'un *"ölsün pezevenk"* dediği lanetli bir papaz, valelerle damlar arasında tetikte duran bir rua, bir 'natural born killer', ters gerçeğin ulağı, kötü'nün düzgün yapılanışı adına kalem ve dimağ teri döken bir nalbant, sivil duruşun, sivil duruştaki estetiğin güzel diye tanımlanmaması gerektiğinin altını çizen bir vakanüvis, ama aslında sıradan, herhangi biri olarak yaşayan Ece, bir kraliçe arı edasıyla kendi kovanını boşalttı.

Şiiri, (tartışmaya da) kapalıydı. Şiiri, insanî eziyetin yarattığı sağlıklı bir hırçınlık kalesiydi. Kendisi değil miydi *"Malta Yahudisi'ni okuyordum. Barındığım bir sandukanın içinde"* diye yazan.

Cemal Süreya, Ece'ye *"İskender, senin oğlun!"* demişmiş.

Ece'yle, Ece'nin isteği doğrultusunda Nahit Hanım'ın evinde tanışmıştım. Daha doğrusu, ben toydum, çekiniyordum ve ilk işaret fişeğini o atmıştı. Kırk yıllık dostuymuşum gibi sohbet etti benimle: Yani, o anlattı, ben dinledim.

Dinar Bandosu içinde, birlikte çaldık. Hayat içinde varoşlarda yol kenarlarına oturup geçen trenleri birlikte saydık. Penis boylarımız da aynıdır herhalde. Rimbaud! Büyü! Aynı boya, aynı klana gel! Balkar Türkleri, içki masasındaki yöneticiye 'Tamata' adını vermişler. Tam: Dam, yani çatı / ev, Ata: Baba anlamında. Ece, benim oturduğum masanın Tamata'larından biriydi. Şimdi masa bomboş! İşin ilginci: *Masa da Masaymış Ha!*

Rimbaud! Yanıma gel! Kutsal Ruh!

Baba gitti, Oğul olan Ben yalnız! Kutsal Üçgen'i korumamız gerek!

XLV.

Bireysel şiddeti, bireysel anarşizmi reddeden, hatta hakir gören birinin otosansüre de sıcak bakmayacağı açık; yalnızca rahat yazmanın ve kimsenin bu alanda bu kadar cesur davranmamış olmasının sonuçlarına ne kadar katlanabileceksin Rimbaud?! Senin kafan, bedenin, algı ve hafıza motorların değil, yaşadığın coğrafyadaki insanların ideolojileri ve paylaşım anlayışları karışık; bu, ister istemez sana da, hayatına da, yazdıklarına da, her şeyine yansıyor.

Kendi psikolojinin gündemine dayanarak yazmıyorsun ki salt, bir rutin uygulama mekanizması, bir saptama formatı tesellisi güdesin; sen senden olmayanı reddetmiyor, obsiyonların sonrası yok saymayı öğrendiğini iddia ediyorsun. İmha değil, hiçleme zarafeti. Hiddetlendirme, kışkırtma, baştan çıkartma, rolleri kırma ve böylece gerçek yüzleri ortaya çıkartma telaşı. Şiirinin içgüdüsü budur, bu kalmalıdır da; özneyle uğraşmamalı; yüklemle, yüklemin işaret ettiği gizli özneyle tartışılmalısın Rimbaud.

XLVI.

Şair, işbirlikçi değil, işbitiricidir. Tabancasındaki tek kurşunla karşısındaki ordunun tamamını vurduğunu hayal eder, hatta buna inanır. Bunu bir serikatil psikolojisiyle de değil, sabotaj komplolarıyla da değil, tamamen canlı bomba mentalitesiyle hayata uyarlar.

Şairin mecazen ‘terörist’ tanımı taşıması, irkiltici görülse de aktivist olması gerektiğinin bilincini kaybetmemesi, bağ dokusunu omurgaya yaklaştırması, yani bir edebiyat geleneğini otonomlaşabilmiş vücuttan kopartmadan ondan güç alabilme akıllığını ve inceliğini göstermesi *(septik nokta)*, klişeleri kırabilmek için klişelere ihtiyaç duyulduğunun basit mantığını yazarken geliştirdiği, tasarımdışı bıraktığı sezgisine ekleyebilmesi, belki de bütün bu ‘silahlanma’ süreci, onu, şiddetten, şiddetin akıbetinden alıkoyamayacaktır.

Nesnenin, nesnelin arkasına geçmek, onun boyutunu deforme etmek, perspektiflerin açılarını sorgularken fen ile düş’ü birbiriyle örtüşen fonksiyon aşamasına getirebilmek naif sanatçının limitini aşar. Bir şairi bekleyen en büyük tehlikelerden biridir naiflik ve bu naiflikle övünme konumu.

Şair, kendi eğitiminden naiflik maddesini çıkartmak zorundadır.

XLVII.

Kendine hiç şunları sordun mu:

• Alışkanlık haline dönüştürdüğüm algı biçimlerim var mı? Dar alan muhalifi miyim; bütün birikimimi bir felsefî etüt olarak mı dayatıyorum yazdıklarıma?! Şiiri hayatın merkezine oturtmak mı doğru, yoksa tamamen sıradan bir edimmişcesine mi davranmalıyım?! Ben, yalnızca şairlerle ve edebiyat insanlarıyla mı doğru (ya da yanlış) iletişim kurabilirim?!

• Şair ile şiir yazan, yazdıklarını şiir sanan ile yazdıklarının şiir olduğunu farketmeyen arasında ne gibi ayrımlar vardır?! Bir şairin bütün zamanı şiire mi yönelik olmalıdır?! O bütün zamanda görselin, hayalin kendisini araştırmanın, politik esnekliği kaybetmenin ve buna bağlı olarak 'sanal bir özgürlük fikri'nde kemikleşmenin yeri nedir; avantajları var mıdır; yoksa bunları düşünmek bile şiire zarar mı verir?!

• Yazdıklarıma mahkûm muyum bir bakıma?! Her mısram, yargı sürecimi hızlandırıyor mu?! Okur, çok belirgin olmasa da didaktik öğeler peşindeyse eğer, benden ahlakçı bir yöntem izlememi isteyebilir mi?! Serbestliğim, bir kontenjan boşluğunu doldurabilecek kadar mı?!

XLVIII.

Kendine ve tutumlarına yönelik büyük bir cesaret tanımlaması yapman gerekebilir günü gelince; çünkü aşırı naif, hatta silik bir izlekte ama ısrarcı, kararlı ve karmaşık bir şiir taşıdığın.

Bütün sorun, şairin kendi şiiriyle diğer şiirler arasındaki ilişkiyi irdeleyerek nerede, hangi koordinatlarda olduğunu saptaması, ona göre kimliğini, daha da açığı, kendisine yöneltilebilecek eleştirileri göğüsleyebileceği istihbaratı elinde tutabilmesi uğraşıdır. A'nın alfabedeki konumunu sorgulamak senin görevin değil; A'nın diğer harflerden farkını ortaya çıkarabilmek için öteki harflerin sesli-sessiz'liğiyle tanışma platformu oluşturmaya çabalamaktır. Yoksa "bilmemkimin şiiri" üzerinde yoğunlaşmamalısın. Birinin şiiri üzerinde yoğunlaşmak, farklı bir hayat üzerinde yoğunlaşmaktır. Sana ters gelecek hayatlar üzerinde düşünecek vaktin yok. O hayatları reddederek, hatta ezip geçerek gitmelisin. Bu gidiş ne yolculuk, ne savrukluk ne de sürgündür. Bu gidiş, med'di olmayan cezir'dir. "Bilmemkimin şiiri"ne takılıp kalman, bir döneme, bir anlayışa, bir sürüye dahil olman anlamını karşılayabilir acımasızca.

Kan uyuşmazlığını sakın kan davasına çevirme Rimbaud! Hayat, bütün suçları inkâr eder; şiir, bütün suçları üstüne alır.

XLIX.

Kuvvetli hayaller yakalamak! Belki de yapmaya çalışacaklarının başında bu geliyor. Yazarken, yaşarken, hayatın yüzde kaçının bizlere ait olduğunun derdiyle uğraşırken, sömürünün odağında ‘cesaretten söz açmışken’ kuvvetli hayaller yakalayabilmek! Hali vakti yerinde olan biri evinin bahçesine havuz yaptırabilir; ama bir deniz, bir okyanus yaptıramaz. Böyle bir algının peşine düşüp kimliğinin izini sürenlerin gelip tıkandıkları noktalardan biridir hayal gücü. Bugün sanal dünyanın kapılarına dayanan bir insanlık tarihi, imge cehaletinin de farkına varmıştır. Edebiyatın, hele hele şiirin yüzyıllardır yırtındığı konu budur. Toplumcu gerçekçilerin, imgenin varolanı bulandırdığı hususunda pek de ciddiye alınmayacak veryansınları olduğunu hepimiz biliyoruz. İmge, spektrumu genişletir. İmge, perspektifi derinleştirir. Yüzeysel görünenin topografisini çıkartır. Alt dokuya doğru sızdıkça, hakikatin doğruluğunu ya da yanlışlığını işaret eder. İmge, nesnelerle değil, tam tersine gezegenin hafızasıyla sınırlıdır, denilebilir.

Sen de herkes kadar tanımsızlıktan korkmalısın Rimbaud. Bazıları telefon numaraları gibi yaşarlar. Aranırlar, hatırları sorulur ve yalnızca sesleri işitilir. Gizemli olmanın yarattığı sahte gücün tahakkümüne girmek kolaydır. Aslolan, meydanda olmak, meydanda mücadele etmek, meydanda paylaşmak, meydanda dövüşmek ve gerekirse meydanda ölebilmektir. Her konuda pozitif öğretilerin arkasına saklanmak da korkunç! Hayat, tehlikelidir ve temelde önemsizdir. Ucu açık doğrular gibi bir hayat sürdürüyoruz: A noktası belli: Doğum; ya gerisi?! Gerisinin sırrı, yüklendiğin ideallerdedir.

Anarşizm ile Sosyalizm arasında joker bir şair olarak varsın artık. Ancak zaman zaman ‘yaptırım’ meselelerinde fazlasıyla radikal davrandığını da kabulleneceksin. Bu, kaçınılmaz. Çünkü, devletin her türlü kurumu gelişmeye, analize, karşılaşılınabilecek kimi tatsız deformasyonlara karşı yalnızca resmi politika üretenleri kayırıyor. Faşizm, bunu kural koyar çünkü. Demokrasi mi?! En alay ettiğin sözcük olduğunu belirtmelisin. Hani ‘keçi boku gibi hiçbir şeye bulaşmaz’ derler ya, demokrat da senin açından öyle bir şey. Ne demek karışmamak?! Düşüncen neyse, davan neyse, sana karşı olanla savaşırsın sen. Savaşmalısın. Hem de sonuna kadar. Kardeş kardeş yaşamak diye birşey olamaz. Bu dünya, ya onlara kalacak ya da bizlere. Gerisi, hikaye! Elindeki güle rengi anlatırken, tabiata bir adım daha yaklaşıyorsun Rimbaud.

L.

Tarihten çıkarttığın dersleri sunmaktan, bir öğretmen / bir eğitmen edasıyla konuşmaktan, yazmaktan kaçınmalısın. Kişiliğin altını çizerek, insanları daha hassas, daha eğlenceli, daha dikkatli olmaya çağıran bir üslubun adamı, akciğerleriyle düşünmeyi öğrenmiştir. Büyük kitle hareketlerinden çok, gruplaşmaların, toplulukların her cephede yer almasından yana tavır koymalısın. Bu noktada tasarruflu davranmak ya da ‘zamanını beklemek’ türünden yanılgılara düşülmemeli bence. Bu yangın yeri ülkeden kurtarılacak ilk şey, onurdur. Onurlu insan, hiddetlidir, hırçındır, bellek sahibidir.

Biliyorum, daha yolun başında bile yorgunsun. Bu yorgunluk, çağdaşı yakalama uğraşından kaynaklanıyor. Çağdaş’tan ne anladığımızdan kaynaklanıyor. Bana göre çağdaşlık, çok kabaca tanımlayacak olursak, küresel bir paranoya. Sezgiyi zorlayan, sezgiyle biçimlenen, sezgiyle üreyen bir paranoya. Kovalanan, izlenen bireyin bunları altetmek için verdiği emeğin ta kendisi, çağdaşlık. Çağdaş olmak için, ruhsal hasta olmayı kabullenmek birinci şart neredeyse.

Sana sunulan tanımlar pek de yabana atılır gibi değilse de, herkes çalıştığı sahayı kendi ölçmeli, tartmalı. Elbette ki bir şeyleri görüntüye oturtmayı istiyorsun. Vizördeki seni yenmeden birini seçmen gereken iki şıkla yüz yüze geliyorsun: Ya silahlanıp lokalize çatışmaya girmek ya da silahı reddedip alan değiştirmek.

Yatırımsız yaşamayı sev Rimbaud. Yatırım yapmak gerekirse anca insana ve insanlık tarihine yatırım yapılabilir sanki. Bu da bir çıkar gözetmeksizin, yalnızca varoluşunun uzantısı olan bir senet. Sanatın öyle büyük iddiaları falan yok. Sanat, rehber gibi bir olgu. Seni arzulamadığın yerlere de götürebilir. Kaçınamazsın. Korunamazsın. İnanır ve ardından yürürsün. Hepsi bu. Kazanmaya indeksli değildir sanat. Kaybetmeye gönüllüdür. Kaybedeceğin, ruhundur. Ruhunu kaybeder, merkez elde edersin. Bu merkez, gücün kendisidir. Gücü nasıl ve nerede kullanacağın, artık sana kalmıştır.

LI.

Sözcüklerin ardı ardına gelmesini ve belirli satırlara indirgenmesini şiir konumuna yükselten nedir?! Ahenk mi, anlam mı, grafik mi, bütünlük mü, çarpıcılık mı, nesnel karşılık mı, hayal gücü mü, yetenek mi?! Şiiri, şiirselliğiyle başbaşa bırakan olguların tamamı, yukarda sayılanların bire bir örtüşen fonksiyonla metne yansımasıdır denilebilir. Bir sinema yapıtında -ölçü olmamakla birlikte- şiir atölyesinin bu gözde öğelerinin yeri yadsınamaz. Yönetmen, çekim senaryosunun dekupajı üzerinde çalışırken bir şair titizliği sergiler. Her kelime, demin sözettiğim vizördeki statik (ama içeriğinde yoğun bir derinlik barındıran) görüntüye karşılık gelmekte, hatta görüntünün anlama olan bağımlılığı tek yönlü olmamakta, birbiri üzerine binmiş bir anlam katmanı sinsilesiyle boğuşmaktadır. 'Aşk' sözcüğü her şairde farklı tezahür biçimleriyle donanabilir, ama 'aşk', sözlükte aşağı yukarı tanımlanmaya çalışılınmıştır. Hiçbir görüntünün tanımı yoktur. Hele bir 'aşk' sahnesinin çekilmesinin kuralı, adlandırılması, belirli sınırlar çerçevesinde değerlendirilmesi zorunluluğu olamaz. Sözcük, bütün çıplaklığıyla önünüzdedir; okur, kendi seçtiği mekânda, kendi oluşturduğu koşullarda sözcüklerden oluşmuş şiiri okur ve çağrışımlarla onu anlamaya, sindirmeye çalışır. Bu, bireysel bir çabadır. Ama, bir sinema yapıtı bütün çıplaklığıyla önünüzde duruyor gibi görünse de, aslında seyirciyi tıpkı Jim Morrison'ın da dediği gibi, röntgenciliğe itmekte ve bunu belirli bir sinema salonunda, kalabalık bir kitlenin içinde yaptırmaktadır. Sonuç, sosyal çabada kilitlenmektedir. Çağrışımlar olsa da, görünen 'gerçek' kaçınılmazdır. Fredric Jameson'ın belirttiği 'makinenin müdahalesi, kültürün mekanikleştirilmesi ve kültürün bilinç endüstrisi tarafından medyalaştırılması' da sinema yapıtının gücünü, etkisini ve *yaptırımını* arttırmaktadır. Oscar Wilde'ın 1895 yılı Nisan ayında görüşülen davada mahkeme salonunda kendi yaptığı meşhur savunma, herhangi bir okura belki de sıradan bir duyarlılıkla aksedecektir.

Gelgelelim, Brian Gilbert imzalı 1977 yapımı Wilde filmini izleyen bir seyirci, cinsel yaşamı ne yönde olursa olsun, bu savunma esnasında tarafsız kalamayacak ve Oscar'ı destekleyecektir. Çünkü yapılan haksızlık, kelimelerle ifade edildiğinde akademik bir ağırlığa kayarken, beyazperdede algının ve sezginin dolaşımında kalır. Yönetmen, seyircinin algı ve sezgi yivlerini filmin o sahnesine kadar kazımıştır. Suyun akacağı taraf artık bellidir. Bu nokta, şiiri aşar!

Bir şair-sinemacı olan Pasolini, 1969 yılında yaptığı bir söyleşide sinema dili üzerine şöyle konuşmuştur: *'Sinemayı bir göstergeler dizgesi olarak ele aldığımda, yazılan ya da konuşulan dilin (lingua) aksine sinemanın konvensiyonel ve sembolik olmayan bir dil (linguaggio) olduğu ve gerçekliği simgeler aracılığıyla değil, bizzat gerçekliğin kendisiyle anlattığı sonucuna vardım. Sizi anlatmam gerekirse, sizi bizzat sizinle anlatırım; şu ağacı anlatmak istersem bizzat kendisiyle anlatırım. Sinema gerçekliği gerçeklikle anlatan bir dildir (linguaggio). Öyleyse sorun şu: Sinemayla gerçeklik arasındaki fark nedir? Görünürde fark yok. Ben sinemanın, kendi göstergebiliminin bizzat gerçekliğe ait göstergeler dizgesinin oluşturduğu muhtemel göstergebilime tekabül eden bir göstergeler dizgesi olduğunu farkettim. Böylece sinema benim gerçeklik düzeyinde, gerçekliğin yanı başında kalmamı sağladı. Bir film yaptığımda gerçekliğin içinde yer alırım, ağaçların arasında ya da sizin gibi insanların içinde; edebiyatta olduğu gibi kendimle gerçeklik arasında konvensiyonel ya da sembolik bir filtre yoktur. Bu yüzden pratikte sinema benim için gerçekliğe duyduğum sevginin infilakı olmuştur.'*

Pasolini'nin sorduğu şu soru, belki de tartıştığımız konunun belkemiğini oluşturuyor: 'Sinemayla gerçeklik arasındaki fark nedir?' ya da, Rimbaud, biz kendi kendimize sorarsak, 'Şiiri sinemayla buluşturan şey, acaba onu yine sinemadan ayıran (muamma) mıdır?!'

'Doğal Var' ile 'Sanal Var' arasında bir geçit işlevi yüklenmiş olabilir mi şiir; bir tür kaçış tüneli değil, ifade koridoru manasında. 'Zahiri' olgusunu sıfat niteliğiyle görevlendirirsek, örneğin

‘Zahiri Realizm’ kavramı, bilgi arşivimizde hangi akademik tanımları ve tanımlamaları tamamen içerecektir?!

‘Zahiri’, o koridorda öğrenilen bir durumdur.

LII.

Şiir, sağlıklı bir beynin ürünü müdür?!

Şiir okumayan ve şiiri sevmeyenler, bu uzak duruşun nedenini tek kelimeyle açıklarlar çoğu kez: “Anlamıyorum!” Anlaşılamayan bir şey’in sağlıklı bir beynin ürünü olması mümkün müdür?! Bir eleştirmen, şiirin ‘düşünceye sırtını dönmese de aslında çoğunlukla duygu ile yazıldığını, yazılması gerektiğini ve bu her türlü sezgiye açık olabilme durumunun önüne de şairin çok fazla engel koymamasının doğru olacağını’ savlıyor. Aksi taktirde ‘şiir, soğuk ve donuk olmaya mahkûmdur’a getiriyor lafı. Şiirin bir **madde** olma ihtimalini reddediyor. Şiirin kendi **nesnel duruş**’unu, şairini, okurunu, oluşma yöntemlerini yok sayabilmesi yolunu ta baştan kapatıyor, hatta tıkıyor.

Şiir, sağlıklı bir beyni mutlu etmeye yönelik bir **sanat dalı** mıdır?! Bunu düşünürken hedonist spekülasyonlardan kaçınalım Rimbaud; ancak, şiirin manevi tatmin görevini üstlenmiş bir **sanat dalı** olmadığı, hatta **bir sanat** olmadığı açıktır. Şiir, ruhsal bozukluk belirtisidir. Şiirle uğraşanlar, bu marazi durumla barışık yaşadığı süre içersinde, o süre dahilinde şair olabilir, şair diye adlandırılabilirler. Algı bozuklukları ve buna bağlı uyum bozuklukları bir şairin şair kimliğinin temel taşlarını oluşturur.

LIII.

Neden şiir yazıyorsun Rimbaud: İçindeki Quasimado'yu kusmak için mi, yeni bir element keşfi için mi, ilahi adalet hissini tabiata indirme yetisini kendinde kısmen bulabildiğin için mi?! Farklılıklarını görebilmiş olmanın hezeyanlarını sosyalleştirme, ideolojik doktrinlere tatbik ya da tamamen bireyselliğe dayanan çıkışlarını imge kisvesi altında örtbas acemiliği mi bütün bu edebiyat hevesi?!

Şiiri psikolojinin temel taşlarından biri sayılabilecek korunma mekanizmalarından mı sayıyorsun yoksa?! Oysa iddiaları rasyonalizasyonda, projeksiyonda, dönüştürmede, kompensasyonda imgesel dayanaklar haricinde kullandığın kimi kalıplar (özgün veya anonim) seni korumaktan çok çıplak, silahsız ve aciz bırakıyor.

Neden şiir yazıyorsun Rimbaud; kaybedeceğini en baştan itiraf için mi?!

LIV.

Mayıs'ın ayrı bir kokusu, dokusu, sinsiliği vardır; bunu sen de biliyorsun. Nedir bu hava değişiminin bizlerde bıraktığı tekerlek izleri: Sanki üzerimizden bir kainat geçiyor ve bizler bütün bu boşluğun önündeki tamponun yüreğimize çarpışıyla savrulup karşı şeritten gelen yalnızlığın altına düşüyoruz, bir kez de onun tarafından ezilmek için. Hoş değil elbette. Ağır yaşamayı seçenler, ağır hissetmenin sıkıntısını dışa vuramayanlar, ağır olmanın hafifliğiyle dalga geçmeyi huy edinenler bahçelerine kuyu mu kazacak, meyve ağacı mı dikecek?! Yoksa bahçenin sado-mazo açılımında kendilerine yeni senaryolar mı yazacaklar?! Yazan yazıyor; okuyan da olanları anlıyor zaten. Kimse yazmak zorunda değil. Kimse okuma-yazmayı öğrendi diye edebiyatçı olmaya mahkum edilmedi. Bununla barışmayı, bu ilkeyle barışık yaşamayı kabullenmeli ilkin. 1985 yılından beri söylüyorum, bir kez daha altını çizeceğim: İyi sanatçıların hepsinin psikolojik, sosyolojik sorunları vardır; olmak da zorunda. Sistemle uyumlu yaşayanın, sistemden kâr alanın sanatçılığı refakatçi ister, taraftar ister, yoldaş ister, fanatik ister. Sistemin dışında kalmayı göze alanın ise yalnızlığından, ihanetlerden, *kötülük patolojisinden* başka dostu yoktur: Kafamıza bir de bunu sokalım.

Kurumsallaşmayla oynaşanları, kurumsallaşmayla içselleşenleri ayırt etmeyi insana sanatın ilkokulunda birinci sınıfta ders diye okutuyorlar. Sahicilik, kaybetmez. Yazdıklarına karşı dürüst olabiliyor musun; ya yazdıklarına tokat atma cesaretin?! Bu cesaretin sınırı nereye kadar? Yazdıklarının bir tarihin cesetlerine dönüşmesi hoş olur mu?! Tatsız bir konu; o halde dikkat! Farkını kanıtlayan metinler, şiirler çıkmalı ortaya; ürünlerin seni dövmeye, yıpratmaya kalkışmalı. Yolculuklara çıkma hissi, en önemli semptomlardandır. Uzaklaşma, başkalaşarak arınma güdüsü. Mayıs, bana bunu hep yapar. Umarım, senin de sevmekten usandığın bir ayın tasarrufundadır.

Sınıflandırma, dışlama tarzımız değil. Herkes dilediğini dilediği gibi yazabilmeli; ama iyi yazabilmeli. Ailesi bir çocuğa kaybolma riski nedeniyle adını, ailesini, mahallesini ve mümkünse adres ve telefonunu ezberletir ya, o mesele! Hayat içersinde yazarak kaybolmayı tercih edenlerden bu basit bilgiyi, kimliklerini de yazdıklarına ekleyebilmelerini istiyoruz. Ailesine teslim etmek için de değil, bana kalsa ailesini imha etmek için! Çünkü bağımsızlık da *kötülük patolojisinin* önünü açar.

LV.

Bunları anlatmanın sonu yok elbette Rimbaud; yeni bir yolun başında yolculuğa hazırlanan, yolculuk heyecanının telaşıyla çırpınan birine “yola çıkma” demek gibi bir şey olacak biraz daha uzatırsam; çık yola, ejderlerle tanış, dalgaların ihtişamıyla gemin sarhoş olsun; bir sağa yatsın, bir sola. Ama sen geminle ‘bir’ol; devrilme, yıkılma. Varsın, kaybediyor galiba diye söylensinler, varsın var edemedi, varolamadı diye söylensinler; varsın aşkın anlamını, eşyanın tabiatını, şey’in duruşunu, kıble’nin yerini kendince değiştirmeye kalktı ve beceremedi diye sataşmalarıyla vakit geçirsinler. Vakittir, elbet geçecek. Vakittir, elbet taşa dönüşecek. Recme işbirliğine gidecek. Sen vakitle de işbirliğine girme Rimbaud; kısaca çağına ayak uydurma, neysen o ol; o oldukça çağ sana yakın durur; çağın dehasını sen belirlersin kendi yeteneğinle; bu hep böyle döndü, hep de böyle dönecek, hep de böyle dönmeli.

Ben aklımın kıvrımlarıyla sana biraz nasihat de bulundum, gücüm yeterse devam da edeceğim. Ama sen Rimbaud’sun, işini bilirsin dostum. Git biraz uyu, biraz rahat nefes al ve uyandığında bu sana yazdıklarımı bir kez daha oku, yine uyu, yine uyan yine uyu. Neden mi: Bu yolculuk uzun, bu yolculuk sıkıcı, bu yolculuk tehlikeli, bu yolculuk hasret dolu: Başka türlü geçmez.

Rimbaud! Boş kaldığın zamanlarda bana da mektup yaz, hatta telgraf çek, güvercin ayağında haber yolla; sakın mail atma, mesaj çekme, telefon etme; teknolojik değiliz teknolojiyi sevsek de, gerici değiliz gelenekseli sevsek de..

Haydi yavrum, palamar çözüldü! İşte okyanus! İşte sen! Kolay gelsin aslan denizcim benim!

LVI.

Edebiyatçının bedeni var mıdır; olmalı mıdır Rimbaud: Kendine arzulamak ile ideal peşinde koşmak arasında yuva kurmuş birinin fizyolojisi, temsili bile olsa zaaflardan arındırılmış bir hayatın döngüsünü doğaya uyumlu hale getirebilir mi? Arzulanan ile ideal kabul edilenin birbirlerinden farklı çekimlerine kapılma riski, her an tehlike altındaki bedene belirsiz bir cinsiyet şekillendirmesiyle yön verebilir; cinsiyet şekillendirmesiyle işaret ettiğim şey, alternatif seçimler değildir yalnızca; düzcinsellik çerçevesi içindeki kimlik de bu magnetik metaforda "tuhaf" patolojilere yataktır. Haz ve imge, edebiyatçıya çelme takmada ustadırlar. Ancak, sorumluluklarından çekinen birinin bu savrulma esnasında fazla dikkatli olması, bir tek 'canlının dürtü sınırlarına yaklaşması' sırasında kontrolü elinde tutması diye de sınıflandırılmamalıdır; cinselliğin etik ve coğrafi tezahürleri bireyi daima baskı altında tutar. Söz konusu şahıs bir de sanatçıysa eğer, kişisel sansüre uğrama olasılığı taşıyan durumlar, hem politik, hem artistik disiplinlerin de sınavından geçecektir.

Erotizm, pornografi ve hardcore'la zerre kadar ilgili değilken, sevme / çiftleşme birbirleriyle karıştırılırken, üreme yöntemlerinin sancılı ve ağrılı olduğunu da unutan akıl, erotizmin trajediye uzanabilecek yollarında pornografik hezeyanların baş göstermesini insani bir durum olarak algılamak yerine, kolay-ortak-çoğunluğun tahakkümünde olana yönelir ve gösterilenin hastalık içerdiğine işaret eder. Bireyin erotizm macerası, devletçe denetlenmeye başlar böylece. Hatta, resmi bir cinsel portföy şemsiyesi altında yaşanır, ürenir, üretilir. Örnekleyeyim sana:

Venedik'te Ölüm'de Thomas Mann, yazar Aschenbach'ın Venedik'te genç Tadzio'nun güzelliğine vuruluşunu, masumiyet ve ölüm çatışmasında fedekârlığa giden kısa, ancak çarpıcı günlerini öyle usulünce kaleme almıştır ki, bir otelde rastlantı sonucu karşılaşılan, henüz ergenliğinin ilk yıllarındaki "parlak bir delikanlı"ya duyulan aşk, erdeme dönüşmüştür. Pederasti ile pedofili arasındaki hedef figür, zengin kent anlatımları, yazarın düşünsel açmazları ve salgına bağlı karantina kaosunda yumuşar, kaybolur. Bu bana Thomas Mann'ın ürkekliğini hissettirmiştir hep. Romanı filme dönüştüren Visconti de sınıfsal yozlaşmanın altını çizerken genç beden karşısında kendi yaşlı bedeniyle çatışan Aschenbach'ın ölümcül acısını atlamamaya çalışmış ancak o da metnin şiirselliğine durağan bir anlatım diliyle yaklaşarak 'durumu sakinleştirmiş, kavramları yatıştırmıştır'. Tıpkı Sait Faik'in Tüneldeki Çocuk öyküsünde olduğu gibi. Nabokov'un Lolita'sı bu alanda daha cesur ve girişken bir romandır. Hiç değilse tutkunun nedenleri açık açık belirtilmiştir.

Bizde insan önce birey olacak, haklarını alacak, cinsel kimliğini çekinmeden paylaşabilecek ve sonra edebiyatçıysa bu pencereden bakarak ürün verecek, yayımlanmasını isteyecek, kitapevi bulacak, editörce yayımlanmasında sakınca görülmeyecek, basılan eser ilgi uyandıracak, okurunca çekinilmeden satın alınacak, eleştirmenler tarafsız değerlendirme yazacak. Yazar, bu eseri yüzünden horlanmayacak, hakkında dava açılmayacak. Aramızda kaç Oscar Wilde, Jean Genet, Henry Miller dolaşabiliyor ki?! Düşündün mü bunu hiç Rimbaud?

"Bana elbisenizin üzerinden cinsel bölgenizi gösterebilir misiniz?" diye sormuştum bir okur buluşmasında gençlerden birine; ısrarım üzerine genç, utana sıkıla eliyle bacaklarının arasını göstermişti. Ben de "Orası üreme ve boşaltım organlarının bir kısmının bulunduğu yer. Cinsellik tüm bedeni kaplar. İşte bu yanlış anlaşılmadır kimi sıkıntıların başlangıcı." demiştim.

Beden coğrafyasından ikmale kalanlar beyni ve yüreği de hâlâ başka yerlerde arıyorlar.

Gülme, ciddiyim Rimbaud.

LVII.

İlhan Berk hakkında bir şeyler söyleyeceğim sana Rimbaud:

Sabahın ışıkları yeryüzüne sızarken arardı beni; ekonomik sıkıntılarımdan söz eder ve bana bir iş bulmamız gerektiğini söylerdi. Merakla sorardım:”Hocam, rüyanızda mı gördünüz beni, hayırdır, bu saatte?” Yanıtını unutmam mümkün değil: “Şairler müezzinden önce uyanmalı.”

Yirmili yaşlardaydım, adresini keşfedip İlhan Berk’e ilk mektubu postaladığımda; bir at yarışı bülteni üzerine “flomaster’lı kalem”le, kocaman harflerle şiirsel bir metin yazmıştım. Gecikmeden ses verdi. Hoşlanmıştı bu delişmen tavrımdan. Rimbaud diye hitap ediyordu bana. Galiba da o gözle bakması sabitlendi, hep öyle kaldı. Hırçınlığımı, haksızlığa sert tepkilerimi, silah ona dönse de hep utangaç, mağrur karşıladı. Kimi şiirlerimdeki deneysel uğraşlarımın, ilgisini çektiğini anlatmıştı Memet Fuat’a; bunu asla yüzüme söylemedi; benim de bulunduğum dost ortamlarında şiirden konu açmazdı çünkü. Bir özen miydi bu, yoksa büyüklenme mi; anlamadık, hissettirmedi; bunu bir muamma olarak yaşamamızdan keyif aldığı aşikârdı.

Kadınları çok seviyordu İlhan Berk; daha çok dişiliği sevdiğini savunabiliriz: Doğurgan, katmanlı, çoğalırken değişebilene, o mucizeye bağımlılık, bağlılık, insan bedeni dışındaki dişiliğin kimyası: Bir arzu nesnesi olmasından çok, inanılabilecek, inandıkça doğal bir inancın şekillenebileceği, başkalarının hayal veya gerçek diye adlandırdığı dişilik paydasında ‘karşılıksız verimlilik’ ilkesini, bu disiplini bir etiğe dönüştürmüş, kendi tarihini yanında taşıyanın hikâyesini sevmek. İlhan Berk, dişilikteki bu büyünün pençesinde mutluydu. Tabiat, kadındı örneğin. Kimi şehirler kadındı. Kimi, şiirler kadındı. İlhan Berk, tabiatı da, şehirleri de, şiiri de daima bu yüzden sevdi sanki. Sahiplenilemeyenin, sahiplenilemeyecek olanın sevilmesi, severek korunması: Şair şaşırması’nın başlıca ekipmanı.

Berk, aristokrat edasını kaybetmeden gururun, dik duruşun yalnızlığını dillendirdi sürekli; bu yalnızlık hüzün barındıran, trajik ya da patolojik belirtiler taşımadı hiç; onun ifadesindeki yalnızlık, fizyolojik bir göndermeydi. *“Dün Dağlarda Dolaştım / Evde Yoktum”* ile *“Ev, / daha çok ölmek içindir.”* arasındaki serüven, bu gelgit cephaneliği, ‘evde değilsem ölmüş sayılmam’a taşınan sır, açık ve bakir alandaki oğlak inadı, sözcüklerin esrarengizliğine olan saplantılı tutkusu, Berk’i bir dil müptelasına dönüştürmemiş miydi? Dönüştürmüştü. Ortada anlaşılmayan bir ‘şey’ varsa, onu anlaşılır ya da algılanır kılacak olanın tüm ipuçları sözcüklerdeydi; nesneden çok sözcükte yuvalanması, bunalımsız kentli çizgisini hiç kaybetmemesi onu İkinci Yeni içinde farklı bir değerlendirmeye tabi tutmamızı sağladı. Disiplinli pervasızlığı, bu çelişkili gibi görünen kontrol motoru, dengeyi oluşturmakla kalmadı; İlhan Berk’e ‘mesafe’ de kazandırdı. Bu mesafe, ötelemek, dışlamak değildi; kendi seçimiyle bir adım uzakta durabilmenin, yakından seyretmenin avantajlarını kullanma becerisiydi aslında. Sizi onunla aşırı samimi olabilme şansınızın bulunmadığını düşündürtebilecek kadar uzağında, bunun nasıl şekillendiğini inceleyebileceğiniz kadar da yakınında tutardı. Kuvvetli bir hayat ustası diyemesek de uzun yola çıkmanın adabını bilen, direksiyon hakimiyeti ve manevra kabiliyeti olan bir duayendi İlhan Berk. *“Yaşam denilen şeyin ne olduğunu biliyorum / ama yaşamayı bilmiyorum.”* Tam da buydu. Modern şiirin izini sürenler için ‘kendi kuyusunu kazanlar’ dense de, bu durum Berk’te anlam bozuyordu: Evet, o da kendi kuyusunu kazanlardandı; ama içine düşmek için değil, su çıkartmak için kazanlardan. Çıkan suyu da gittiği yere kadar üşenmeden takip etti o.

Sevdiğim kimi şairler yaş farkına aldırmadan arkadaşım oldu benim; veya ben öyle hissettim onların yanındayken. Arkadaş olamadıklarımda yaşadıklarımız bir eksiklikten kaynaklanmıyordu; resmiyete bağlı bir tatsızlık da yoktu aslında. Mesele, nelerin tezahürüyüz ve bunların aynı ‘büyük resimde yanyana durması ne ölçüde makul’, bunun hesabını yapabilmek’ti. Mesele, derdimiz ortak

mı, derdi indirme yöntemlerimiz uyuşsa da, uyuşmasa da beraber miyiz, bunun mutluluğunu sürdürmek'ti.

İlhan Berk, derse girmekten haz almayan hocalarımdandı; onun gelmediği saatlerde haylazlık edip şiir yazmamı da her zaman tebessümle karşıladığını biliyorum. "Yahu nedir bu, arkamdan sırf siz yazmışsınız, erkekler kahvesi gibi olmuş burası; yok mu şöyle bir bayan, güzel birkaç söz edecek?" dediğini ve muzırca kahkaha attığını duyuyorum. Dağ yolundaki İlhan Berk Palace, hep bu kahkaha sesiyle çınlayacak.

Ordan geçerken sen de durup, anısına bir kuş düşün Rimbaud.

Ona atamadığım bir de mektubum var:

"Sevgili İlhan Berk,

Yine dağlarda dolaşmaya gittiysen evde değilsindir; postacı bu mektubu bırakıp kaybolur; karşılaşırsanız eğer, iyi davran; ürkütme adamı. Bir suçu yok. Haber ile şiir arasında gizli bir ilişki varsa, postacılar da şair sayılır.

Uzun uzun konuşmayı sevmezsin, uzun uzun okumaktandan da keyif almadığın hissine kapılıyorum böylelikle; kısa yazacağım. Kısa, ömürdür. Uzun okumak, mümkündür. Bilinçdışılığın seni kuşattığını söylemiştin; bilinç dayatılmış, yerleştirilmiş bir külfet. Ben bu külfetin hastalandırdığı insanların çok korktukları gecelerde hikâyeler uyduran bir grup meczubun çıkageldiği memleketlerin kahramanıyım. Sen de öyle değil miydin? Dönüş için gereken kapıyı bulabilmek için aklına gelen şehirlerde dolaştın; tüm ayrıntılarda, tüm korunmalarda o geçişi, o tarihin kırılma noktasını aradın. Yetmedi: Tabiata gittin, oralara da baktın. Bu kapı nerede İlhan? Kilidi açmak mı, kırmak mı doğru? Sen kötü olamazsın. Kötüden beslenen iyinin önemini ciddiye alsan da, kapıyı tutanların mutluluğu unutmuş olmasını aldırmadan anahtar sözcüğün dilini çözmeye çalışman atlanacak şey değil. Hayat ile hayat sözcüğü arasındaki fark kadarız çünkü; kimi hayatını, kimi hayat sözcüğünü yaşıyor işte. Anlaşılan, çarpıldık.

Hiç merak etmedin sanki aralıkları, arka tarafları; geniş, ferah ve açık olana yönelirken, bu temizliğin riskini de biliyordun aslında; "Yalnızca şairlerin umudu yoktur" demen yeterli. Steril kalman benim kirlenme şansımı arttırdı; bunun için sana teşekkür borçluyum. Bu nedenle yazıyorum bu mektubu. Ne zaman ulaşır eline; fikirsizim. Okumak eziyettir seyyaha, bilmez miyim? Yine de bir ihtimal gördüğün yerde nesne olur iddiasındayım. Eşya konuştu mu insan susar; tek kurtuluşumuz bu denklemi çözmelerini engellememizde; bari bir bunu kurtarıp korumamızda.

Adımın 5 harfi sende, gerisini ben kendim bulurum.

Saygı, yaratıktır. Sevgi, hevestir. Daha da genleşmek dileğiyle.."

Sen en son hangi şaire mektup yazdın Rimbaud? Mektup, mekteptir bir bakıma.

LVIII.

Madem İlhan Berk dedim, ondan hareketle sana Yahya Kemal'den de söz edeyim biraz Rimbaud.

Herkesin bir Yahya Kemal'i olabilir mi sence: Şiir Yazmak ile Şiir Örmek arasındaki farka takılıp kalanlar böyle bir sorunun hışmına uğrayabilir. Onu kolaycı yoldan ideoloji dışı, İslam gözlemcisi yahut bir çeşit keyif ve rant adamı olarak algılamak, hiçlemek, sorunsuzlaştırmak, yani kısaca varlıkça içini boşaltmak, modernizmin kendi hoyratlığına tercüme sayılabilir. Bunu yapan çok Rimbaud.

Yahya Kemal, sıkıntı sahibi bir şairdir. Bu sıkıntılar, dillendirme meselesinde değil, seçilmiş-seçtirilmiş bir yabancılaşmanın kabullenip kabullenilmemesindedir aslında. Çelişkiden çok, hoşnut kalınabilecek bir huysuzluğu disipline etmek, zorunluluk halini alır ve Yahya Kemal, bununla barışık olmanın akılcılığını uygun bulur, tercihini böyle yapar.

Dünyayı kavrayış argümanları asla örtüşmese de, "eda" karşılaştırmasında, Yahya Kemal'le İlhan Berk'in kimi benzerliklerini hissedebilirsiniz; özellikle aidiyat hissetmeden, ait olmaları gereken, bunun doğruluğuna inandıkları yerlerin çelebiliğine soyunmaları ama içten içe "frenk kimliği"nden vazgeçmemeleri çarpıcıdır; Yahya Kemal İstanbul'da adeta tebdil-i kıyafet dolaşıp hayatı yoklarken, aynı şehre 'bir tepeden bakma'yı yeğleyen İlhan Berk, tarihin insanı yoksul bırakan imgesine, bu yoksullukla direnç kazanılmasının büyüsüne -birlikte- şöyle eğilirler; bak:

"mazi yosunla örtülü bir göl ki yok gibi" (Y.K.)

"beni küçük su birikintileri büyüttü
beni anlamak için su birikintilerine sor
su unutmaz: daireler çizerek dikkatle çalışır" (İ.B.)

Yahya Kemal, sağcı mıdır Rimbaud: Sağı yalnızca kapitalizm sananlar ile sağı sadece milliyetçi/ulusalcı noktada algılayanlar böyle bir sorunun da tuzağına kolay düşeceklerdir. Evet, Yahya Kemal, değere bağlıdır. Ancak, değerleri(ni) oluşturmayı daha makul bulması, kendi yorumlarının sadık takipçisi olması, bu inat yüzünden zaman zaman poetik zaaflar göstermesi, onu modernizm aşamalarında radikal davranmaktan alıkoymuştur; ürkekliğini korkaklıkla karıştırmamak, belki bir refleks diye adlandırmak, vefa kapsamına girebilir. Bu duygunu kaybetme Rimbaud.

O, şişman bir aşk adamıdır. Sevme hayaline kapılmış, belli ki asla sevgi konusunda tam istediğine ulaşamamış, sislere-çiçekli bahçelere-hazana-hicrana-hüzne-hasrete, H harfiyle başlayan tüm acıklı hallere kapılmış iyi bir şairdir. Adında, soyadında H harfi olan şairlerin ortak kaderi bu yalnızlık kim bilir.. Sen, Arthur Rimbaud'dan Nâzım Hikmet'e, Hilmi Yavuz'dan Hart Crane'e, Charles Baudleaire'den Yahya Kemal'e, Fazıl Hüsnü Dağlarca'dan Sylvia Plath'a ..

İlhan Berk'e ise iki H fazla gelmiş olmalı ki Nurullah İlhan'dan vazgeçip İlhan Berk'i almıştı.

Şiirleri bestelenebilen şairlerden hep çekinmişimdir; ya çok ustadırlar ya da yazdıkları "lirik"te kalmıştır gibi gelir bana güzel dostum. İçine katıldığı müzikle bütünleşen, tek başlarına ne şiirin artık şiir, ne müziğin artık müzik olduğu şarkılar vardır; onlar ezgi ve sözün uyumuyla farklılaşabilmiştir. Yahya Kemal'in mısraları bu gücün ilk temsilcilerindendir; elbette Münir Nurettin Selçuk'un katkılarıyla. "Eski İstanbul bir ud sesindedir" diyen şair ünlü bestekârdan şu ricada da bulunmuştur: "Bana söz ver Münir, benim şiirlerimi senden başka kimse bestelemeyecek. Buna müsaade etmeyeceksin. Onları ancak sen besteleyebilirsin."

Şair ve bestekâr, en çok bu coğrafyada aynı akla hizmet etme şansını bulmuştur. O nedenledir ki, şarkı sözü yazanlar şair olarak adlandırılmaya pek heveslidirler. Terket onları Rimbaud.

Yahya Kemal'in aruz baz alınarak güçlü bir şiir-dil matematisyeni olması, onun hâlâ önemsenmesini haklı kılıyor. 56 yılda yazıldığı söylenegelen Ok şiirinin hece ölçüsünün tutturulması faciasını saymazsak, yeni okura "zevk" vermese de Yahya Kemal, kaale alınacak bir fenomen olarak kimilerinin baştacı olmayı sürdürüyor. Peki, 2010'un eşiğinde genç şairler ondan ne öğrenebilecekler; zamanında modern olup ıskartaya çıkartılmak da ayrı bir "ıstırap" işte.

Kişisel fikrim, Yahya Kemal, ne yazık ki artık ölmüştür.

Gün senin günündür Rimbaud.

LIX.

Merhaba Rimbaud,

Uzun zaman oldu yazışmayalı; duydum ki çıktığın yolculukta ağır yaralar almış, çoğu kere yaptıklarının anlamsız, hatta gereksiz olduğunu düşünecek denli yıpratılmışsın. Sanıyor musun ki, biz, bir anlamda ayağı -sence- toprağa basanlar hiç saldırıya uğramadık?! Düşman için kara, deniz, hayal, nerede olursak olalım, yok edilmesi için her şeyin denenebileceği türden canlılarız; bunun için genç ya da deneyimli yahut işbilir olmanın bir farkı yok. Ötekiler modernizmin aydınlığından ürktükleri için vahşi, muhafakâr ve ahlakçılar. Ötekiler şiirin gücünden nefret ettikleri için cemaatçi, lobici ve çıkarcılar. Bazen, sinsice bir çalının dibinden fırlayıp boğazlarlar; bazen, boğazlandığını bildikleri avlarının leşini beklerler. Nerede tilki, nerede çakal olacaklarını iyi hesaplamışlardır yani. Hayatları, başka hayatları yok etmekle, yoksaymakla şekillenir.

Üzülme sen; ben hep yanındayım.

Geçenlerde sen olduğum günlerin hatırına bir mektup yolladım onlara; şöyle yazdım:

"Şiire yazarak, okuyarak emek veren, şiiri hayatının yavan çarkına oturtan çok insan tanıdım, gördüm; iyi ki var olduklarına ben de inandım. Bu inancım asla değişmedi, değişmez. İnancımı kırmak için çırpınanların ise dönek ya da madrabaz olmaları yetmez ne yazık: Şiire, şiirin getirilerine hakaret etmeleri de gerekir. Bazı post-left şairlerin iddiasıyla "hayat zalim, biz masumuz"şaklabanlığına sığınmanın, burdan rant elde etmenin yahut yeni koşullara uyum sağlayarak perde arkasına çekilip iktidarın sunduğu olanaklarla edebiyat festivalleri düzenleyip güzel olanı ordan kemirmenın önünde bile bile durup gözleri kapamaya, kulakları tıkamaya gerek yok. Şairin de aklı var. Seziyor elbette neler olduğunu. Farkediyor kimin yalancı, kimin sanat haini, kimin yüzündeki maskenin nerelerde üretildiğini.

Dönelim;

Bir ömrü, böyle bir coğrafyada, üç beş "bizim tanıdıklarımız" dışında kimseyi barındırmayan bir şiirle taşımaya, fırtınayı atlamaya çalıştık. Nasıl güzel takipçilerdi ki onlar, tüm olanaklarını zorlayarak üretiyorlar, dinliyorlar, paylaşıyorlar ve şiirin ne olduğuna destek veriyorlardı.

İnanılmaz bir mücadele bu Rimbaud: Harcanan emeği; şiiri, şiirin ne olduğunu yüzyıllarca yaşatma kavgasını önemsemeyen düzen işbirlikçilerine, onun yapmacık katılımcığına tokat gibi çarpan bir avuç fındık kadar insan, bizler, biz, gelecek nesillerin şimdiki zamandaki savaşçıları, şiiri yaşatmak için hep direndik.

Çocuğu ölürken ona kalp masajı yapmaya çalışan anne gibi.

Ama, hayvan değiliz ki anladık: Değmiyor. Kendi kendini yemek, çırpınmak yetmiyor. Kimse faşizmden, onun olanaklarından vazgeçip aramıza katılamıyor. Suçu birbirlerinin üzerine atarlarken kucaktan kucağa gezen suça çeviriyorlar bizi. Ama o halde, kendini devrimci, sosyalist, hümanist, estet sananlara, bu değerleri kullanarak maymunluğunu sürdürenlere, canı sıkıldıkça sunulan bir alternatif olarak mı yaşayacağız gezegende? Bize sanki bir armağanmış gibi sunulan dergilerde, yayınevlerinde, etkinliklerde bunların yöneticisi karanlık ruhların kapitalizm organlarını kaldırmak için mi çırpınacağız? Şiirin, evrenin ikramını geri çevirmezken hayat bizi düzüp gidecek mi? Buna ne hakları var?!

Yanıt vereyim: Var. Hakları var. Çünkü onlar, bu. Onlar despotizmle yönetilmeyi hak eden halkların çocukları; onlar isyan bayrağı açmışken zamanla o bayrağın kumaşını üretip satmayı planlayan sahte yoldaşlar, sahte arkadaşlar, sahte kimlikler.

Ancak, bu işte, bu bok çukurunda, bedeli neyse, ben yokum. Sen de yokum de Rimbaud.

Ve sakın ola bana, sana, bize "romantik tepki veren" bir deli yakıştırmasıyla bakmalarına da izin verme. "Gözlerinizi oymak için yazdım, yazmayı da sürdüreceğim." diye haykır.

Şiir denen illet onları da kanser etsin. Dileğimiz budur. Çünkü biliyoruz ki, bu kanser, bulaşıcı tek kanserdir.

Ürkme, uzak dur Rimbaud. İkisi farklı.

Küstahlık etme, kibir dol Rimbaud. İkisi farklı.

Nefret etme, küçümse Rimbaud. İkisi farklı.

Küfretme, alay et Rimbaud. İkisi farklı.

Biz de farklıyız senle ikimiz; sen yola çıkma telaşında – bense yola çıkanlara neler yapılacağını hissetmek yüzünden tedirgin.

Ama hiç endişem yok Rimbaud senle ilgili; biliyorum ki azgın dalgaları bir sevgilinin ağzındaki ıslaklık, korkunç yanardağları meleklerin çakmak çakmak gözleri, düşen yıldırımları yolunu aydınlatırken infilâk eden deniz fenerleri olarak algılıyorsun. Öyle de zaten.

Sarhoş Gemiler batmaz Rimbaud.

Sıkma canını, müsterih ol. Daha çok saltanat yıkılacak adımızı duydukları anda oldukları yere, aşka yakışan büyük bir gürültüyle.

Sen şiirine yakışan bir hayatın emanetçisi, bekçisi ve tek sahibisin.

Kendi yazdığın kaderi taşıyan alnından hasretle öperim.

kardeşin, candostun

küçük İskender